

HERSTELBEMIDDELING MINDERJARIGEN

INLEIDING

2008 is het eerste werkingsjaar waarin de nieuwe jeugdwet volledig wordt toegepast wat betreft herstelbemiddeling. Dit laat ons dan ook toe om in dit jaarverslag voorzichtige conclusies te trekken aangaande het effect van de wet op onze praktijk.

Onze nieuwe medewerkers die naar aanleiding van de nieuwe wet in 2007 werden aangeworven zijn ingewerkt en het lijkt ondertussen alsof ze nooit iets anders gedaan hebben dan bemiddelen!

2008 is een druk jaar....het parket van Leuven blijft een ijverige doorverwijzer van bemiddelingsdossiers en past de nieuwe jeugdwet aangaande bemiddeling in ruime zin toe. Met de huidige personeelsbezetting (6 FTE om te bemiddelen) is het niet altijd evident om het hoofd boven water te houden. Het is een constant flirten met het al dan niet aanleggen van een wachtlijst om dossiers op te starten. Dankzij onze gezamenlijke inspanningen zijn we er in 2008 in geslaagd om dit te vermijden.

Hierna zal u meer kunnen lezen over de praktijk van bemiddeling, waarna een overzicht van de dossiers waarin bemiddeld werd wordt gegeven. Vervolgens geven we u een zicht op de praktijk van hergo en hergo op school. Als laatste wordt u meegezogen in onze vrijwilligerswerking, waarin we tijdens 2008 gestart zijn met een nieuwe groep vrijwilligers.

Doorheen dit deel zal u tevens enkele reacties kunnen lezen van partijen die in 2008 deelnamen aan een bemiddeling of een hergo. Tevens vindt u hierbij een verslag van de studienamiddag die we op 5 juni 2008 organiseerden omtrent de vrijwilligerswerking.

De cijfers van alle projecten vindt u achteraan in de bijlagen.

Bal

Anno 2008 ziet het team herstelbemiddeling minderjarigen er als volgt uit:

Liesbeth Eggen

Miriam Beck

Nele Devarrewaere

Els Horemans: verantwoordelijk voor hergo op school

Koen Nys: verantwoordelijk voor hergo

Kris Mullens: verantwoordelijk voor vrijwilligerswerking

Bram Van Droogenbroeck (1/2; uit dienst vanaf 1 september 2008)

Hilde Devoghel (1/2 tot einde februari 2008, ter vervanging van Els)

Natalie Van Paesschen: coördinator

Ellen Verstrepen: stagiaire van de sociale hogeschool Heverlee

INHOUDELIJKE BESPREKING CIJFERS

Bij het lezen en interpreteren van de cijfers zullen we een opsplitsing maken tussen de dossiers die nieuw werden aangemeld in 2008 (= de nieuw doorverwezen dossiers) en de dossiers waarin we gewerkt hebben in 2008 (= dossiers die werden afgerond in 2008). Een werkingsjaar laat zich uiteraard niet begrenzen door een jaartal. Er zijn steeds nog dossiers lopende van het vorige werkingsjaar (2007) en zo zullen er ook dossiers zijn die meegenomen worden naar het volgende werkingsjaar.

Nieuw doorverwezen dossiers

In tabel 2 achteraan kan je lezen dat we in 2008 334 nieuwe dossiers krijgen doorverwezen om een aanbod van bemiddeling in te doen. Deze dossiers betreffen concreet 520 daders en 481 slachtoffers. In vergelijking met 2007 worden er 102 dossiers meer doorverwezen en krijgen er 342 partijen meer het aanbod van bemiddeling.

Een verklaring voor deze stijging vinden we in het feit dat de nieuwe wet pas wordt toegepast vanaf 1 april 2007 en dus in 2008 op volle toeren draait. Het zal ons benieuwen of het aantal nieuwe dossiers een min of meer constante blijft. En kunnen we dan spreken van een lineair aanbod, of zijn er toch nog dossiers waarin het aanbod niet gebeurd is? Volgend jaar kunnen we alvast een vergelijking maken.

Bal

Een vast gegeven blijft dat het parket de belangrijkste en bijna enige doorverwijzer is van dossiers herstelbemiddeling. 99 % van onze dossiers komen via het parket. Dit betekent niet dat we niet bemiddelen in dossiers op jeugdrechtbankniveau. Ten aanzien van ongeveer 30 % van de daders, doorverwezen naar bemiddeling, neemt het parket tegelijkertijd de beslissing om de jongere eveneens te vorderen voor de jeugdrechtbank.

De vrijwilligheid om al dan niet in te gaan op het aanbod van bemiddeling wordt zo ook in de meer ernstige feiten gevrijwaard. Een slachtoffer hoeft immers niet de afweging te maken 'wat als ik niet wens te bemiddelen, komt de dader dan nog voor de jeugdrechtbank en hoe geraak ik dan aan mijn schadevergoeding...?' Ze weten immers dat het dossier nog gedagvaard wordt en dat ze via bemiddeling de mogelijkheid hebben om met de dader in gesprek te gaan en antwoorden te krijgen op hun vragen en om eventueel een overeenkomst te bereiken voor de zitting.

In de tabellen wordt vaak gesproken over interacties. Een interactie ontstaat wanneer er door het gepleegde misdrijf een link bestaat tussen een dader en een slachtoffer. In één dossier kan er sprake zijn van 1 dader en 3 slachtoffers, dan krijg je 3 mogelijke interacties en dus ook 3 mogelijke bemiddelingsprocessen.

In onze 334 nieuwe dossiers zien we dat er sprake is van 702 mogelijke interacties of bemiddelingsprocessen. Uit ons registratiesysteem weten we dat het in ongeveer 45 % van onze nieuwe dossiers gaat om meerdere mogelijke bemiddelingsprocessen per dossier. Een vaststelling die hieruit volgt en al enkele jaren terugkeert, is het besluit dat jongeren vaak delicten plegen in groep. Binnen deze mogelijke interactieprocessen zien we dat 35% van de daders en slachtoffers reeds voor het misdrijf met mekaar in relatie stonden (vnl. via school of vaag van ziens,...). Het gegeven van mekaar te kennen en misschien in de toekomst mekaar nog tegen te komen, kan partijen motiveren om aan een gezamenlijk gesprek deel te nemen.

De vermogensdelicten blijven met 65% het merendeel uitmaken dat doorverwezen wordt naar bemiddeling. Beschadigingen maken daarvan bijna de helft uit en diefstallen volgen met ook nog een groot aandeel. Ook dit is geen nieuw gegeven.

Bij de persoonsdelicten zien we voornamelijk opzettelijke slagen en verwondingen, met bijna 90 %. Daarnaast zien we feiten van bedreigingen, belaging, misbruik van vertrouwen en enkele dossiers aanranding van de eerbaarheid.

In 2009 gaan we in overleg met onze verwijzers om na te gaan of het zinvol kan zijn om ook in dossiers van zeer ernstige feiten, o.a. zedenfeiten, waarbij minderjarige daders betrokken zijn, een aanbod van bemiddeling te doen.

De aangemelde daders blijven voornamelijk jongens tussen 15 en 17 jaar. De doorverwezen slachtoffers zijn 80% natuurlijke personen, waarvan 44% minderjarige slachtoffers. Dit doet ons besluiten dat misdrijven vaak gepleegd worden ten aanzien van leeftijdsgenoten.

Dossiers die afgerond worden in 2008

In 2008 worden er 294 bemiddelingsdossiers afgesloten, waarbij het gaat om 622 interactieprocessen.

Gelijkaardig aan 2007 wordt in ongeveer 50% van de interactieprocessen geen bemiddelingsproces opgestart. In de helft van deze niet opgestarte bemiddelingen geven partijen als reden aan dat alles reeds onderling geregeld werd of geven de slachtoffers aan dat ze geen vragen en/of verwachtingen meer hebben naar de andere partij toe. In één vierde van deze dossiers wenst dader of slachtoffer niet te bemiddelen, vnl. slachtoffers.

In 17% van de niet opgestarte interactieprocessen kunnen we één van de partijen niet bereiken. De term 'niet opgestarte interactieprocessen', of zoals in de registratie vermeld de 'louter contactnames' doen verkeerdelijk vermoeden dat er geen werk verricht wordt in deze dossiers. Het tegendeel is waar. Elk aangemeld dossier krijgt een nummer, wordt geregistreerd, wordt toegewezen aan een individuele bemiddelaar, die op zijn beurt een poging doet om alle partijen in het dossier minstens telefonisch te bereiken. We werken nog steeds met een lage drempel om het aanbod te doen, wat betekent dat indien we een partij telefonisch niet te pakken krijgen, we een brief sturen met daarin een aankondiging van een huisbezoek. Of we vaak voor een gesloten deur staan, verneemt u hieronder uit een korte onderzoekje dat we deden.

Naar aanleiding van de nieuwe werkwijze (ten gevolge van het in voege treden van de vernieuwde wet op de jeugdbescherming), doen we dit onderzoek. Vanuit een nieuwsgierigheid om na te gaan of partijen vaak zelf contact opnemen naar aanleiding van de brief die ze krijgen van het parket waarin het aanbod van bemiddeling gedaan wordt en met de vraag om binnen de 8 dagen contact op te nemen met onze dienst. We registreren eveneens het aantal huisbezoeken en wanneer mensen niet aanwezig zijn, na een aangekondigd huisbezoek per brief.

We registreren dit in 121 nieuw doorverwezen dossiers in 2008, die tevens in 2008 worden afgesloten.

In 55 dossiers wordt de bemiddeling opgestart (45 %). In 85 % van deze dossiers reageert minstens 1 van de partijen op de brief van het parket en neemt deze zelf contact op met onze dienst. Indien een partij niet reageert proberen we hen telefonisch te bereiken, lukt dit niet wordt er meestal een huisbezoek aangekondigd per brief en gaat de bemiddelaar langs. In totaal werden in deze 55 opgestarte dossiers 172 huisbezoeken afgelegd. Bij 7 huisbezoeken treft de bemiddelaar niemand thuis aan.

Bal

In de 66 niet-opgestarte dossiers (55 %) reageert in 80 % van de dossiers (54 dossiers) één van de partijen op de brief van het parket en neemt deze contact op met onze dienst. Hier worden 33 huisbezoeken gedaan, 2 partijen blijken niet thuis.

In 12 dossiers reageert één van de partijen niet, ten aanzien van 9 partijen wordt een huisbezoek aangekondigd, 6 partijen blijken niet thuis.

We kunnen voorzichtig besluiten dat partijen vaak zelf contact opnemen met onze dienst naar aanleiding van de brief die ze krijgen van het parket. Slechts in 6 % van de huisbezoeken staat de bemiddelaar voor een gesloten deur. We zien wel dat er ook in niet opgestarte dossiers een aanzienlijk aantal huisbezoeken wordt afgelegd. Blijft deze manier van werken houdbaar gezien de werkdruk? Deze vraag zullen we het komende werkingsjaar bekijken.

Het gaat om zinvolle huisbezoeken, maar leidt deze manier van werken (lage drempel) ook tot meer opgestarte bemiddelingsdossiers?

In 50% wordt er wel een bemiddelingsproces opgestart. Er zal naast een eerste informatief huisbezoek, minstens al informatie uitgewisseld worden tussen beide partijen. Wanneer men opstart, ziet men een enorm hoog percentage, namelijk 93% waarin het bemiddelingsproces volledig doorlopen wordt! In 80 % (en dus in 231 interactieprocessen) van die volledig doorlopen dossiers bereiken partijen eveneens een volledige overeenkomst, waarvan 95% volledig wordt uitgevoerd. Bij de volledig doorlopen bemiddelingsprocessen zien we dat in 30% daarvan partijen bereid zijn om aan een gezamenlijk gesprek deel te nemen, we spreken dan van een directe bemiddeling.

Wanneer we spreken van een volledige overeenkomst betekent dit niet steeds dat er een schriftelijke ondertekende overeenkomst wordt bereikt met de partijen. In ongeveer 10% van deze overeenkomsten geven partijen aan dat de informatie-uitwisseling op zich voldoende zijn en dat ze geen behoefte hebben om hiervan iets op papier te zetten en door te geven aan de gerechtelijke instanties.

Wanneer partijen een overeenkomst bereiken, zien we dat het financieel herstel hierin het grootste aandeel heeft, gevolgd door excuses en beloftes om het nooit meer te doen of om mekaar met rust te laten. Jongeren staan vaak zelf in om de kosten op zich te nemen, via eigen spaargeld/ zakgeld, vakantiewerk, vrijwilligerswerk via het vereffeningfonds of ze betalen het terug aan hun ouders die het bedrag tijdelijk voorschieten.

Bal

In 2008 doen 15 jongeren een aanvraag bij het Vereffeningfonds. Hiervan zijn nog vier dossiers in uitvoering. Van de 11 jongeren waar het dossier wordt afgesloten, voeren 8 jongeren de aangevraagde uren effectief uit. Twee jongeren doen hun uren niet of gedeeltelijk en vinden een alternatieve wijze om de schade te vergoeden. Bij één jongere wordt de overeenkomst niet uitgevoerd.

Uit tabel 11 leiden we af dat voornamelijk de leeftijdscategorie 14-15 jarigen goed vertegenwoordigd is, wat aansluit bij de subsidiariteit van het Vereffeningfonds.

Een spectaculaire stijging van aanvragen, naar analogie met de spectaculaire stijging van het aantal bemiddelingsdossiers, blijft uit.

Uit ons registratiesysteem komen we eveneens te weten dat indien het gaat om een uitbetaling van een financiële vergoeding, het in 70% van de interacties gaat om een bedrag lager dan 200 €. In 20% gaat het om bedragen tussen 200 en 400 €.

Een bemiddelingsproces duurt nog steeds gemiddeld 3 maanden, de opvolging van de uitvoering van de overeenkomst neemt gemiddeld nog 2 maanden in beslag.

Tussen het plegen van de strafbare feiten en het doorverwijzen van het dossier naar de bemiddelingsdienst zien we een gemiddelde periode van 5 maanden.

Het opstarten van een dossier kan gemiddeld 1 maand in beslag nemen, dit geeft aan dat het niet steeds evident is om onmiddellijk met een dossier van start te gaan.

KRITISCHE REFLECTIE

2008 is een succesvol jaar voor herstelbemiddeling minderjarigen als we kijken naar het aantal doorverwezen dossiers! Maar misschien worden we wel slachtoffer van ons succes.... Met de toegewezen subsidies en het hieraan verbonden personeel slagen we er immers niet in om al deze dossiers volledig naar behoren te doen, zonder dat het personeel daarbij niet constant het gevoel heeft op de tenen te moeten lopen. De werkdruk ligt in 2008 over het ganse jaar te hoog!

De beloofde evaluatie en herverdeling van de subsidies aan het einde van 2008 blijft uit, ondanks het gegeven dat we met onze cijfers makkelijk een personeelsuitbreiding kunnen verantwoorden van 3 FTE. De overheid geeft aan dat het aangewezen is om middelen en personeel te verdelen over de ganse HCA dienst en mensen daar in te zetten waar ze nodig zijn.

Dankzij de fusie tussen vzw BAS! en vzw Oikoten hebben we er zo reeds voor kunnen zorgen dat bemiddelaars van Brussel en Leuven naargelang de nood flexibel kunnen ingezet worden. Dat dit geen evidentie is voor de betrokken personeelsleden spreekt voor zich. We zullen zien of dit ook in de toekomst een werkbare optie blijft.

Bal

Principieel kiezen we er als dienst nog steeds voor om bemiddelaars niet in te zetten binnen andere HCA-projecten. Dit vanuit de ervaring dat indien men personeel wil opleiden en voldoende ervaring, uitwisseling en verdieping geven in één werkvorm, deze keuze meer aangewezen is. Het niet hoeven wisselen van pet levert ook in de praktijk voordelen op.

Een andere vraag die we ons stellen naar aanleiding van de dossierlast is of we in overleg moeten gaan met onze verwijzers en de doorverwijzingen in vraag dienen te stellen: Is er sprake van netwidening? Zijn er dossiers die beter niet doorverwezen worden naar bemiddeling? Dit is een zeer moeilijke oefening om twee redenen: als dienst kiezen we er enerzijds voor om een zo ruim mogelijk aanbod van bemiddeling te doen in alle soorten dossiers (laat de keuze om op het aanbod in te gaan bij de partijen zelf liggen), anderzijds vertaalt het onderscheid tussen lichte en ernstige feiten zich niet steeds rechtevenredig in de emotionele beleving van de partijen en de gevolgen. Bovendien zullen we eind 2010 afgerekend en opnieuw gesubsidieerd worden aan de hand van het doorverwezen aantal jongeren naar het aanbod van bemiddeling en dit op basis van de twee voorgaande werkingsjaren. Onze inhoudelijke keuze maakt het dan ook moeilijk om een rem te zetten op het aantal doorverwijzingen.

Als we daarnaast onze hand in eigen boezem steken zien we dat we vaak ambitieus bezig zijn en steeds op zoek gaan naar verdere ontwikkeling en vernieuwing binnen het werkveld...het vrijwilligersproject en onze medewerking aan het project hergo op school zijn hier voorbeelden van. We blijven steeds de toets maken met onze visie- en missietekst en gaan na of projecten bijdragen tot de veruitwendiging van onze missie en visie. Nieuwe (deel)projecten kunnen uiteraard niet gerealiseerd worden zonder de steun van onze werkgever en dus de daarmee gepaard gaande zoektocht naar extra middelen om deze projecten te kunnen blijven waarmaken. Maar ook deze inspanningen komen onder druk te staan.

De toepassing van de nieuwe wet en de eerste groeipijnen in 2007 zijn ondertussen min of meer weggewerkt. Dankzij een doorgedreven inspanning van onze parketcriminologe worden onze praktische vragen in dossiers vrij vlot opgenomen en beantwoord.

De vele fouten die bij aanvang in de brieven naar partijen slopen, zoals verkeerde kwalificatie van de feiten, geen datum van de feiten, verkeerde of te weinig partijen die het aanbod van bemiddeling per brief kregen,...behoren momenteel vrijwel tot het verleden. We willen bij deze dan ook de mensen van de administratieve cellen bedanken om hier met meer zorgvuldigheid mee om te springen! Het maakt het eerste contact met onze partijen een stuk aangenamer en het komt de geloofwaardigheid van justitie ten goede.

In maart 2008 verschijnt er een arrest waarin een aantal bemiddelingsvoorwaarden die in de nieuwe wet waren opgenomen, worden vernietigd.

Het gaat om 'ernstige aanwijzingen van schuld' en 'het niet ontkennen / bekennen van de feiten'.

Bal

Er blijven nog twee voorwaarden overeind om een aanbod van bemiddeling te doen: een identificeerbaar slachtoffer en de instemming van de partijen gedurende het ganse proces...De redenering achter deze vernietiging is dat de voorwaarden aan rechters vraagt om reeds een vooroordeel (van schuld) te vormen, wat in strijd is met het vermoeden van onschuld.

Even slaat de schrik ons om het hart en denken we dat ook alle ontkennende daders een aanbod zouden krijgen.

Tijdens een bespreking met onze verwijzers wordt besloten dat er verder gewerkt wordt als voordien en dat men dus vasthoudt aan het criterium dat de daders de feiten niet ontkennen.

Ze maken hierop een uitzondering wanneer blijkt dat het gaat om feiten gepleegd in groep, waarbij het overduidelijk is voor het parket dat ook een ontkennende dader betrokken is bij de feiten (getuigenissen, bewijzen,...). Ten aanzien van die betrokkene wensen ze eveneens het aanbod van bemiddeling te laten vertrekken. De redenering erachter is dat de jongere ten aanzien van de politie soms niet durft te bekennen en dat hij achteraf toch de kans krijgt via het aanbod van bemiddeling om zijn aandeel te erkennen en zijn verantwoordelijkheid op te nemen.

Voor de bemiddelingspraktijk houdt dit enig risico in en vraagt het een alertheid van de bemiddelaar, voornamelijk naar vrijwillige deelname toe. In zulke dossiers is het meer aangewezen om eerst een gesprek te hebben met de ontkennende dader alvorens naar het slachtoffer toe te stappen en is waakzaamheid geboden opdat jongeren niet mee in een bemiddeling stappen omwille van oneigenlijke redenen.

Onze algemene ervaring blijft dat initieel ontkennende daders uiterst zelden meestappen in een bemiddeling.

Een andere niet onbelangrijke wijziging in het arrest is de positionering van de advocaat. Terwijl zijn rol aanvankelijk beperkt blijft tot advies voor opstarten van een bemiddeling en bijstand tijdens de fase van ondertekening van de overeenkomst, kan hij of zij nu op elk moment in de bemiddeling worden betrokken. Dit kunnen we alleen maar toejuichen.

Structureel overleg neemt ook dit jaar een niet onbelangrijke plaats in binnen onze werking.

Wekelijks vergaderen we met de bemiddelaars minderjarigen. Tijdens deze teamvergadering nemen het afgelopen jaar dossierbesprekingen een belangrijke plaats in. Daarnaast worden tijdens dit moment ook de nieuwe dossiers verdeeld. Verder brengen de teamleden belangrijke besluiten van overlegmomenten over naar de rest van het team, zodat de betrokkenheid op mekaar en op het groter geheel behouden kan blijven voor elk teamlid.

Het samenwerkingsverband herstelgerichte en constructieve afhandelingen minderjarigen, komt in de loop van 2008 3 keer samen. We kunnen echter vaststellen dat veel partners afwezig blijven. Het verwordt daardoor een overleg tussen verwijzers en de diensten, waar voornamelijk praktische afspraken worden gemaakt.

Bal

Na een evaluatie blijkt dit wel zinvol te zijn en opteren we ervoor om te streven naar één uitgebreide vergadering per jaar met meerdere aanwezige partners en een meer inhoudelijke agenda (eventueel samen met de stuurgroep herstelrecht en bemiddeling).

Daarnaast wordt er door het ganse team geparticipeerd aan de verschillende werkgroepen die in het leven geroepen worden om de fusie van vzw Oikoten en vzw BAS! tegen 1 januari 2009 mee voor te bereiden. Het team maakt de keuze om hier zoveel mogelijk bij betrokken te zijn. Tenslotte is BAL een aparte deelwerking maar streven we naar een integratie binnen de ruimere vzw ALBA.

Het evenwicht tussen in overleg gaan, betrokkenheid van het ganse team en voldoende aandacht en ruimte voor de dagelijkse praktijk, blijven zoals reeds hierboven aangehaald een constante uitdaging.

PARTIJEN ZELF AAN HET WOORD

In deze rubriek laten we partijen aan het woord die deelnamen aan een bemiddeling.

We vroegen hen om hun ervaringen kort neer te pennen voor ons jaarverslag. Bij deze willen we hen dan ook bedanken voor deze inspanning!

Het kan u maar overkomen dat uw zoon belt vanuit het politiebureau, met de melding dat we best dringend naar het politiekantoor moeten komen omwille van problemen. Zijn stem klonk angstig en hulpbehoevend.

Op het politiekantoor werd ik gevraagd als vader om in een grote hal plaats te nemen, en voorlopig af te wachten op nader bericht. Men wist me wel te zeggen dat er in Leuven iets gebeurd was met een aantal jongeren en dat ze nu werden ondervraagd. Wat later komen er ouders binnen van wat bleek een mededader te zijn van de diefstallen die zouden gepleegd zijn te Leuven. Ook deze mensen werd gevraagd plaats te nemen. Af en toe kwam er een politiebeambte vragen wie ik was en waarvoor ik daar moest zijn.

Na meer dan 3 uur wachten en wat te hebben geconverseerd met de andere ouders, werd er mij gevraagd om mee te komen.

Mijn zoon zat achter een bureautafel waar hij gedurende de voorbije uren werd ondervraagd. Met wat moeite vertelde hij over wat er was gebeurd onder getuigenis van een politieofficier. Nadien werd hij meegenomen voor het nemen van foto's en vingerafdrukken. Ondertussen hoorde ik uit een naburig lokaal intimiderende geluiden. Een luid roepende stem heeft het over "ik heb nog tijd genoeg, en als je goesting hebt kun je hier in de cel blijven slapen".

Mijn zoon is onder de indruk, hij heeft bekend te hebben deelgenomen aan kleine diefstallen. Onder druk heeft hij al zijn foutjes bekend en is emotioneel. Hij geeft te kennen dat dit nooit meer zal voorvallen en dat hij alles zal doen om de schade te herstellen.

Bal

Samen rijden we onder begeleiding van een politiecombi naar huis. Een huiszoeking werd uitgevoerd en de namen van de huisgenoten werden genoteerd. Dit werd als beangstigend en ongemakkelijk ervaren.

Tot hier de eerste indrukken van het politieel optreden...

Wat nu?

Natuurlijk waren we als ouders teleurgesteld in het gedrag van onze zoon, en we vroegen ons af hoe het nu verder moest. Aan de slagzin "uit fouten moeten we leren" trokken we ons verder op. Zijn we als ouders tekort geschoten in het geven van comfort, waren we te tolerant geweest in het geven van vrijheden? Wisten we wel waarmee hij bezig was? Hoe kwam het toch dat we dit niet hadden zien aankomen? Hoe kunnen we samen met onze zoon op een positieve manier uit dit probleem geraken?

Deze en zoveel andere vragen hielden ons bezig.

Al lees je dagelijks in de krant iets over jeugddelicten, toch raakt het gegeven je maar pas als je er zelf mee geconfronteerd wordt.

Bemiddelingsdienst:

Het is steungevend als je wat later in contact komt met de bemiddelingsdienst. Deze dienst heeft onze zoon en onszelf veel inzichten en hulp geboden. Doordat we zelf door deze dienst werden opgebeld was de drempel naar deze hulpverlenende instantie niet te groot. Door de aangeboden informatie kregen we zicht op het verder verloop van het proces. Door een rustige doelgerichte en open communicatie kregen we vertrouwen en konden we samen bouwen aan een constructieve sfeer.

Onze zoon werd op een menswaardige wijze geconfronteerd met zijn misstap. We hadden het gevoel dat de mensen van de bemiddelingsdienst goed zicht hadden op de feiten en de vragen die werden gesteld meevoelend en ondersteunend waren.

Ze hebben stap voor stap uitgelegd wat de te volgen procedures waren en op welke wijze en door wie we steun konden krijgen.

Het confronterend gebeuren met het politieapparaat had zijn sporen nagelaten. Mijn zoon voelde zich zeer ongelukkig en schuldig. Schuldig omdat hij fouten had begaan tegenover de maatschappij, maar ook omwille van het vertrouwen dat hij geschonden had t.o.v. zijn ouders.

We hadden het gevoel te functioneren op de rand van de maatschappij. Er was iets gebeurd waarvoor moest geboet worden. Heel het gebeuren had een impact op gans ons gezin.

We zijn als ouders steeds aanwezig geweest bij de gesprekken die gevoerd werden. Onze zoon hebben we niet in de steek gelaten, we moesten er samen doorheen.

De personen van de bemiddelingsdienst waren steeds tactvol en hebben het mogelijk gemaakt om dingen uit te klaren en te herstellen.

Bal

Denken we aan de confronterende gesprekken met de medebetrokkenen en diens ouders of aan de regelingen die getroffen werden om de schuldenaars terug te betalen.

Onze zoon heeft de mogelijkheid gehad om te herstellen en om zijn verhaal kwijt te krijgen aan zowel schuldeisers, ouders als medebetrokkenen.

De verschillende confrontaties waren niet gemakkelijk, maar deels door het toedoen van de bemiddelingsdienst en de steun die zij hierbij gaven werd het conflict een meerwaarde in het groeiproces naar volwassenheid toe.

Met dank in het bijzonder aan Nele Devarrewaere

EEN BEMIDDELAAR AAN HET WOORD

Het leven zoals het is: bemiddeling

Toen mijn collega's me enkele weken geleden vroegen of ik iets wilde schrijven voor het jaarverslag, wist ik niet goed waar te beginnen. Op onze dienst gebeurt elke dag wel iets dat het vermelden waard is. Maar na even zoeken, vond ik één dossier dat het voorbije jaar al mijn aandacht vroeg. Zo kreeg ik dit jaar de kans om te bemiddelen in een dossier waarbij een jongen het glanzend nieuwe brommertje van een schoolvriend stal. Uit het dossier bleek dat Samir toch niet zo behendig bleek te zijn met zijn nieuwe voertuig als hij zelf dacht, slechts enkele straten verder reed hij met het brommertje ergens tegenaan met schade tot gevolg. De politie werd erbij gehaald en stelde een proces verbaal op. Het parket van Leuven ondernam de nodige stappen om een bemiddeling op te starten.

Het duurt niet lang voor ik van Thomas een telefoontje krijg om wat informatie in te winnen over die bemiddeling. Ik maak een afspraak met hem en dus sta ik enkele weken later, op een druilerige woensdagnamiddag, voor zijn deur. Ik moet een aantal keren aanbellen en het lijkt alsof ik ook voor een gesloten deur zal blijven staan. Wanneer de deur eindelijk openzwaait, brengt Thomas me naar de woonkamer zodat we rustig kunnen praten. Ik zit amper neer of Thomas begint heel veel vragen te stellen die ik zo goed mogelijk probeer te beantwoorden. Regelmatig worden we gestoord door één van de vele broers van Thomas, tot plots moeder binnenvalt. Ze vertelt dat ze graag wil deelnemen aan het gesprek en dus begin ik opnieuw. Wanneer ik aan Thomas vraag of hij graag wil vertellen wat er eigenlijk gebeurd is, steekt moeder onmiddellijk van wal. Ze begint over de schade die aan het brommertje veroorzaakt werd en over het ongehoorde gedrag van Samir toen hij ondervraagd werd door de politie. Omdat ik kop noch staart krijg van haar verhaal richt ik mij opnieuw tot Thomas die geduldig afwacht tot moeder gedaan heeft met babbelen.

Bal

Hij vertelt me dat hij die bewuste avond een pak frietjes wilde gaan halen. De frituur is niet veraf, maar om wat sneller thuis te zijn besluit hij om zijn brommertje te nemen dat naast het huis geparkeerd staat. Als hij merkt dat zijn brommertje verdwenen is, denkt hij dat één van zijn broers ermee weg is. Hij neemt de fiets naar het frituur, maar als hij daar aankomt ziet hij dat er een ongeval gebeurd is. Tot zijn eigen verbazing ziet hij zijn brommertje op de grond liggen met heel wat mensen die er rond zijn komen staan. Hij ziet Samir bij het voertuig staan en rent er naartoe om te vragen wat er gebeurd is. Maar die zegt enkel 'pas blessee' en loopt door. Thomas volgt hem tot ze bij een huis van de neef van Samir aankomen. Daar ontstaat een hevige discussie tussen de familieleden en omdat Thomas het zaakje niet vertrouwt, dringt hij erop aan om de verzekeringspapieren in te vullen. Samir begrijpt hem niet en geeft hem 50 euro 'om de krassen weg te spuiten'. Thomas voelt zich hier niet goed bij en belt zijn vader Frans op. Die raadt hem aan om de politie toch maar te bellen omdat er ondertussen al heel wat familieleden bijgekomen zijn. De politie slaagt erin om de gemoederen te bedaren en de verzekeringspapieren van Thomas in te vullen, die geeft op zijn beurt de 50 euro terug aan Samir.

Wanneer Thomas met zijn brommertje naar de garage gaat, blijkt dat de schade toch ernstiger is dan verwacht, 707,54 euro! Gelukkig betaalt de verzekering 395,04 euro uit en moet Frans nog 312,50 euro franchise betalen. Wanneer ik aan Thomas en zijn moeder vraag hoe zij tegenover de gebeurtenissen staan en vooral tegenover de schade, ben ik wat verrast door hun reactie. Beiden zijn ze het erover eens dat de schade moet terugbetaald worden. Een deel werd terugbetaald door de verzekeringen, dus daarrond hebben ze geen vraag. Maar ze zouden het wel belangrijk vinden, moest Samir zijn verantwoordelijkheid opnemen door zelf op één of andere manier het bedrag terug te betalen. Ze wilden al eerder contact opnemen met Samir en zijn familie, maar ze durfden niet zo goed omdat ze bang waren dat Samir niet zou begrijpen wat ze bedoelen. De moeder van Thomas ziet het voorval een beetje als een jeugdzonde en wil het hem graag zelf zeggen, Thomas geeft aan zeker niet kwaad te zijn op Samir. Hij vindt het vooral jammer dat ze geen regeling konden treffen op het moment van de feiten zelf door misverstanden via de taal. Wanneer er een tolk bij het gesprek aanwezig zou kunnen zijn, wil hij graag met Samir rond de tafel gaan zitten om het misverstand uit te klaren.

Opgetogen over het gesprek neem ik afscheid van Thomas en zijn familie, ik vertrek met een hele hoop boodschappen op zak weer naar de dienst.

Omdat ik nog geen reactie kreeg van Samir, kondig ik een huisbezoek aan om het aanbod van bemiddeling toe te lichten. Nog voor ik bij Samir ben langs geweest, krijg ik een telefoontje van zijn vader in het Frans...met heel veel haar op. Ik begrijp amper waarover het gaat, maar kan toch opvangen dat ik welkom ben. Uit het gesprek met Thomas herinner ik me nog dat Samir en zijn familie uit Kosovo komen en dus ga ik op zoek naar een tolk die me kan bijstaan. Lang hoef ik niet te zoeken, via OTA kan ik kosteloos beroep doen op een tolk die wel 3 talen spreekt waaronder Servisch. We spreken af dat ik haar zal ontmoeten voor het appartement van Samir zodat we ons samen kunnen voorstellen.

Bal

Als ik bij Samir aankom staan er twee meisjes op mij te wachten, Sonia de tolk is al binnen op mij aan het wachten. Ze leiden me door de nauwe appartementsgangen die bezaaid liggen met kleren, papier, post en andere rommel waar niet direct een naam op te plakken valt. We stoppen voor een deur op het einde van de donkere gang, de meisjes gaan naar binnen en pakken mijn hand vast en trekken me naar binnen. Ik kom binnen in een appartement dat bekleed is met tapijten en gesierd wordt door een enorme zetel. Daar zit Sonia al op me te wachten en ik ga naast haar zitten. Het lijkt wel alsof hier meer dan één gezin woont want er bevinden zich een 15-tal mensen deze kamer. Moeder begroet ons in een voor mij onbekende taal en vleit zich naast ons met een baby aan de borst. Ik stel mezelf en Sonia even voor tot plots vader en Samir binnenwandelen. Vader is een imposant figuur, het is een kleine maar struise man met een bulderende stem. Hij is duidelijk degene die het woord voert binnen het gezin. Het duurt niet lang voor vader begint te vertellen en zo komen we te weten dat dit een Roma - gezin is dat sterk getekend is door de oorlog in Kosovo. Ze zijn zeer dankbaar dat ze, na vele omzwervingen, nu in België wonen en het heel goed hebben. Wanneer we over de feiten met het brommertje beginnen en enkele vragen willen stellen aan Samir, slaat de sfeer al snel om. Hij laat Samir geen kans om een degelijk antwoord te formuleren, hij is woedend op zijn zoon. Volgens hem heeft Samir geen respect voor Thomas en zijn familie. Hij staat erop dat zijn zoon zijn verontschuldigen aanbiedt en zet zijn woorden kracht bij door zijn zoon staalhard aan te kijken. We zijn onder de indruk van deze boodschap, maar willen toch graag Samir zijn standpunt te weten komen. Samir vertelt moeizaam en in gebroken Nederlands dat hij het brommertje meegenomen heeft omdat hij naar de stad wilde gaan en te lui was om te lopen. Hij is goed bevriend met Thomas en ze hadden al eens eerder met het brommertje rondgereden. Die avond stond het brommertje los aan de zijkant van Thomas huis en dus dacht Samir dat hij het brommertje wel even mocht lenen van Thomas. Wanneer hij dit vertelt zit hij geknield op de grond en kijkt hij amper op, wanneer hij het toch doet is het met een angstige blik naar vader die hem nog steeds streng aankijkt. Met een zwakke stem vraagt Samir wat de schade is, want hij wil het graag terugbetalen. Hij voegt eraan toe dat hij er echt wel spijt van heeft. Plots buldert vader dat hij die schade wel betaalt, geen zoon van hem moet betalen want hij heeft de verantwoordelijkheid over zijn kinderen. We proberen hem op andere gedachten te krijgen, maar het mag niet baten: vader betaalt.

Ik rond het gesprek af en met deze boodschap besluit ik opnieuw naar de dienst terug te keren.

Nog wat overdonderd door het gesprek, bel ik Thomas op om de boodschappen terug te koppelen. Hij is aangenaam verrast dat Samir en zijn familie in gesprek willen gaan en de schade willen vergoeden. Na even heen en weer bellen, vinden we een datum en een locatie om het gesprek laten door te gaan: woensdagavond om 20u30 in een zaaltje van het lokale begijnhof. Omdat ik niet zeker ben of Samir mijn boodschap goed doorgegeven heeft aan zijn ouders, bel ik hem omstreeks 20u15 toch maar even op. Ik krijg papa aan de lijn en die valt uit de lucht, hij wist helemaal niets van een gesprek! Dit had ik niet verwacht en ik probeer vader toch te motiveren om naar het zaaltje te komen.

Bal

Hij begrijpt het allemaal niet goed en geeft zijn dochter door, zij spreekt wel goed Nederlands. Ik leg de situatie aan haar uit en ze verzekert me dat ze over een 'dik half uur' aan het zaaltje staan. Omdat Thomas op 10 min van het zaaltje woont, bel ik hem even op om te melden dat het gesprek later zal doorgaan, ik spreek met hem af dat ik hem opbel wanneer Samir en zijn familie er zijn. Samen met Sonia wacht ik geduldig af, maar om 21u is Samir er nog steeds niet. Ik bel opnieuw naar vader die duidelijk al wat geërgerd raakt, hij zal er over een aantal minuten zijn. Ik bel Thomas op en om 21u15 komen alle partijen samen aan. Wanneer vader uit de auto stapt blijkt hij ongelooflijk kwaad te zijn, vooral op Samir omdat die hem niet vertelde dat er vandaag een gesprek zou zijn. Hij roept en tiert het, anders zo rustige, begijnhof bij elkaar. Tot overmaat van ramp tracht zijn vrouw hem te kalmeren, maar hij is zo woedend dat hij het op haar uitwerkt en haar een stevige tik tegen het hoofd geeft. Ik kijk naar Thomas en zijn moeder. Ze weten, net zoals ik, niet goed wat er aan de hand is. Ik kijk naar Sonia en zij begrijpt onmiddellijk wat er moet gebeuren. Zij neemt vader even apart en geeft hem, in zijn taal, duidelijk aan dat dit niet door de beugel kan. Enkele minuten later is vader gekalmeerd en kunnen we aan het gesprek beginnen. Wanneer ik even rondkijk wie er aan de tafel zit, merk ik op dat er een oudere man en zijn zoon mee rond de tafel zitten. De tolk vertelt me dat zij 'de nonkel en neef' van Samir zijn. Omdat ik het zelf vreemd vind dat ze bij het gesprek zijn, vraag ik hen om vooral als steunfiguur op te treden en geef ik al direct mee dat ik hen pas aan het woord laat als alle anderen gesproken hebben. Iedereen rond de tafel vindt dit goed en ik steek van wal met de spelregels van het gezamenlijk gesprek. Ver kom ik niet, want 'nonkel' onderbreekt mij al onmiddellijk in een romadialec dat zelfs mijn tolk niet spreekt. Ik vraag hem om mij niet te onderbreken, maar omdat niemand hem dat in zijn taal duidelijk kan maken blijft hij allerlei dingen zeggen terwijl ik aan het woord ben. Gelukkig begrijpt 'de neef' wel goed Nederlands en legt 'nonkel' al snel het zwijgen op. Thomas krijgt de ruimte om zijn verhaal te vertellen en enkele vragen te formuleren naar Samir. Maar ook dat blijkt niet evident te zijn want iedereen antwoordt, behalve Samir. Plots merk ik dat ze niet antwoorden, maar overleggen en 'nonkel' het laatste woord blijkt te hebben. Omdat elke vraag in overleg beantwoord wordt, duurt het gesprek 5u! Iedereen is op het einde van de avond moe, maar zeer tevreden. Ik blijf nog even langer met Sonia babbelen omdat het voor haar ook een zware avond moet geweest zijn. Uit mijn gesprek met haar leer ik dat 'nonkel' een soort zigeunerconing is die er in eerste instantie niet mee opgezet was dat ik hem niet aan het woord liet. Ze vertelt me ook dat het niet zo evident was om als Servische vrouw mee rond de tafel te zitten, er zijn heel wat cultuurverschillen die in de oorlog in Kosovo extra benadrukt werden waardoor er een grote kloof is ontstaan tussen de twee bevolkingsgroepen. Ik geloof mijn oren niet en ben nog meer opgelucht dat het gesprek zo goed verliep! Die avond was ik dan ook zeer tevreden wanneer ik eindelijk in mijn bed kon duiken.

Enkele dagen na het gesprek stelde ik de bemiddelingsovereenkomst op. Ik maakte meteen ook alle formulieren in orde voor het Vereffingsfonds want tijdens het gezamenlijk gesprek heeft vader toch besloten dat Samir zijn beste beentje maar moet voorzetten en gaan werken.

Bal

Ik spreek opnieuw af met Samir en zijn familie. Ze wonen nu in Limburg en ontvangen mij en Sonia met open armen. Vader benadrukt nogmaals dat hij heel tevreden is over het gesprek, hij had nooit verwacht dat hij van zo'n proces deel zou uitmaken. Terwijl Sonia bij de familie blijft om over hun land te babbelen en de bemiddelingsovereenkomst te vertalen, ga ik met Samir naar de kringwinkel even verderop. Het tewerkstellingscontract wordt opgesteld en enkele dagen later mag Samir al aan de slag. De eerste dagen dat hij er werkt, krijg ik een aantal telefoontjes van de verantwoordelijke dat het heel moeilijk loopt en dat ze overwegen de tewerkstelling te stoppen. Ik slaag erin om Samir moed in te spreken zodat hij die week toch nog kan blijven. Alweer sta ik versteld als de kringwinkel mij twee weken later belt om te melden dat het contract afgelopen is en dat ze, al bij al, tevreden zijn over Samir. Tijd om de beide partijen opnieuw even op te bellen met het goede nieuws: de storting door het Vereffeningfonds is al gebeurd en de bemiddeling kan afgerond worden. Het was een moeizaam proces, maar aan de andere kant van de lijn hoor ik alleen maar tevreden reacties. Thomas en zijn moeder vonden het heel fijn om deel uit te mogen maken van iets als bemiddeling, op deze manier hebben ze toch een gesprek kunnen hebben met Samir en hebben ze het gevoel dat er ze het allemaal achter zich kunnen laten. De vader van Samir is zo tevreden dat hij mij meteen uitnodigt om een kopje koffie bij hem te komen drinken als ik nog eens in de buurt ben. Dit was duidelijk een bemiddeling die me als bemiddelaar weer wat rijker heeft gemaakt en waar ik goede herinneringen aan zou overhouden. Ik sla mijn dossier met een lach op mijn gezicht dicht en stop het in de dossierkast...bij de andere dossiers.

Liesbeth Eggen
Bemiddelaar

HERSTELGERICHT GROEPSOVERLEG (HERGO)

In de nieuwe jeugdwet van 2006 wordt een prominente plaats voorzien voor herstelgerichte en constructieve reacties op delicten. Hergo is hier één van. Tijdens een Herstelgericht Groeps-overleg gaan het slachtoffer met zijn achterban en de jongere met zijn ouders en steunfiguren samen op zoek naar een plan waarin plaats is voor herstel naar het slachtoffer en de gemeenschap. De jongere geeft ook aan wat hij zal doen om herhaling van de feiten te voorkomen.

In april 2007 wordt de wet operatief. In Leuven neemt BAL tussen mei en september 2007 vier nieuwe medewerkers aan. Drie van hen worden in de loop van 2008 door OSBJ en BAL opgeleid tot moderator; zij volgen afwisselend de tweemaandelijks intervisies van OSBJ rond Hergo. Een moderator neemt viermaal per jaar deel aan de denktank van OSBJ rond bepaalde thema's. BAL telt nu vijf opgeleide moderatoren.

In het najaar van 2007 geeft BAL aan de jeugdrechters van Leuven het signaal dat we klaar zijn om op regelmatige basis Hergo's te organiseren. We treden nadien in overleg met de jeugdrechters, het parket, de politie en de sociale dienst van de jeugdrechtbank om afspraken te maken rond samenwerking en om de Hergo's in optimale omstandigheden te kunnen laten verlopen.

Begin 2008 lijkt alles klaar om Hergo in Leuven terug te laten functioneren zoals in de jaren 2002-2004 toen we jaarlijks 12 tot 15 Hergo's realiseerden. Uit de bespreking van de cijfers zal blijken dat we die doelstelling in 2008 nog niet halen. Verder kunt u lezen wat de knelpunten zijn en hoe we die trachten weg te werken. Eerst krijgt u een kort overzicht van de regionale overlegmomenten rond Hergo sinds de nieuwe start midden 2007.

REGIONAAL OVERLEG ROND HERGO

In 2007 vraagt en krijgt BAL van de jeugdrechters uitstel tot september om Hergo een nieuwe start te geven. Vanaf dat najaar gaat BAL regelmatig in overleg met plaatselijke actoren:

November 2007: overleg met de jeugdrechters en de parketmagistraten.

De parketmagistraten zijn tijdens de experimentfase ('00-'04) vrijwel niet betrokken bij de organisatie van de Hergo's. De nieuwe wet van 2006 geeft hen nu een cruciale rol. Vandaar nemen we de tijd om Hergo, zowel theoretisch als praktisch, uitgebreid voor te stellen. Daarna overleggen we rond welke feiten voor Hergo in aanmerking komen en hoe we kunnen samenwerken.

We spreken af dat Hergo aangewezen is bij ernstige delicten als persoonsdelicten en vermogensdelicten met verzwarende omstandigheden. Ook seksuele delicten kunnen voor BAL aanleiding zijn tot een Hergo.

Bal

Een grote reeks lichtere delicten door één jongere gepleegd, komen eveneens in aanmerking. Bij die laatste categorie moeten we wel vermijden een Hergo te organiseren voor slechts één lichter delict.

Wat betreft de aanzet tot een Hergo lijkt het ons dat in eerste instantie de jeugdrechters en de parketmagistraten het best geplaatst zijn daarvoor (zoals de wet ook voorziet). We spreken af dat de jeugdrechters overwegen bij onmiddellijke voorleidingen Hergo voor te stellen aan de jongere en de ouders, het parket overweegt Hergo bij alle vorderingsdossiers.

December 2007: overleg met politiebeambten

In december 2007 organiseert BAL een infovoormiddag voor de politiebeambten. Hieraan nemen politieagenten uit vrijwel alle Leuvense zones van het gerechtelijk arrondissement Leuven deel. We stellen Hergo omstandig voor. De rol van de politie bij Hergo wordt besproken. We krijgen heel wat kritische vragen, zowel rond het opzet van Hergo als rond het engagement van de politie erin. We ondervinden voldoende bereidheid tot medewerking en er worden afspraken gemaakt rond samenwerking. Enkele vragen nemen we mee naar het overleg met de korpschefs.

April 2008: overleg met korpschefs

Op een bijeenkomst van het OKAL (Overleg Korpschefs Arrondissement Leuven) krijgen we de kans om alle korpschefs uit te leggen wat Hergo is en welke rol wij daarin zien voor de politie. We vragen hun medewerking en krijgen die, wat niet vanzelfsprekend is vermits de wet geen plaats voorziet voor de politie in een Hergo. De chefs zijn bereid een agent te belasten met de inzage van het dossier, met het voorbereiden van zijn of haar inbreng op de Hergo en met de aanwezigheid op de Hergo zelf. Zij vragen wel op de hoogte te worden gehouden van de afloop van de Hergo waaraan ze deelnemen. Dit kan zeker als de andere aanwezigen op de Hergo daarmee akkoord gaan.

Najaar 2008

De beperkte doorstroom van vragen tot Hergo en de mankementen in de communicatie tussen de verschillende actoren, vragen om betere afspraken. BAL onderneemt in oktober een poging om het parket, de jeugdrechters en de sociale dienst van de jeugdrechtbank bijeen te brengen. Op vraag van het parket wordt dit verschoven naar het HCA-overleg van januari 2009.

December 2008: overleg met sociale dienst jeugdrechtbank

De sociale dienst kent de laatste jaren heel wat verloop, met vele nieuwe consulenten tot gevolg. Een voorstelling van Hergo aan deze nieuwe mensen is dus zeker geen overbodige luxe. Na onze nieuwe PowerPoint voorstelling komt een geanimeerde discussie over de aanwezigheid en de rol van de consulent op Hergobijeenkomsten op gang. We maken afspraken rond onderlinge communicatie en werkverdeling, die grotendeels teruggrijpen naar vroeger gemaakte afspraken. Bij een nieuwe vraag naar een Hergo is het belangrijk om onderling te overleggen wie van de beide diensten de bereidheid tot Hergo bij de jongere en zijn ouders zal polsen. De slachtoffers worden door de Bal-moderator aangesproken.

INHOUDELIJKE BESPREKING VAN DE CIJFERS

Hoeveel dossiers?

In 2008 krijgen we voor negen minderjarigen, in zeven dossiers, een vraag van een jeugdrechter om een Hergo te organiseren. Voor twee van de negen komt het effectief tot een Hergo bijeenkomst, waarvan één tot een intentieverklaring leidt. Eén Hergo is nog in voorbereiding.

Voor zes jongeren sturen we het dossier terug naar de jeugdrechter: tweemaal omdat het slachtoffer niet wenst deel te nemen, eenmaal omdat het slachtoffer niet bereikbaar is. Eenmaal wensen de minderjarige en zijn ouders niet deel te nemen aan een Hergo.

In één dossier (met twee minderjarigen) weten we vanuit de bemiddeling dat het slachtoffer helemaal niet zwaar tilt aan de feiten en geen vragen heeft voor de daders. In al deze dossiers voeren we tijdens huisbezoeken een aantal gesprekken. Soms slechts één, maar eenmaal ook vier. Deze dossiers die niet tot een Hergo leiden, vergen wel heel wat inspanningen van de BAL-moderatoren.

In 2008 volgen we drie jongeren op die in 2007 deelnamen aan een Hergo. De uitvoeringsfase van twee van deze drie Hergo's duurt erg lang, te lang. We komen hierop terug bij de bespreking van de knelpunten.

Samengevat: in 2008 krijgen we negen Hergo-aanmeldingen die tot twee (eventueel drie) Hergo's leiden. Dit is een lichte groei qua aanmeldingen (vijf in 2007) en een status-quo wat betreft Hergo's (drie in 2007). Deze cijfers blijven wel vrij ver onder onze verwachtingen, zowel wat aanmeldingen als wat effectieve Hergo's betreft.

Welke feiten in die 7 aanmeldingsdossiers van 2008?

- driemaal diefstal met geweld
- tweemaal opzettelijke slagen en verwondingen
- eenmaal opzettelijke slagen en verwondingen + bedreiging + gewapende weerspanning
- eenmaal poging diefstal met geweld + autodiefstal

Al deze dossiers komen ons inziens in aanmerking voor Hergo, behalve één van opzettelijke slagen en verwondingen, dat erg licht weegt (volgens het slachtoffer).

Over de Hergo's die plaatsvonden

In 2008 vinden slechts twee Hergo's plaats in één dossier. Dit dossier is voor ons zeer bijzonder omdat één van de slachtoffers familie is van één van de BAL-medewerkers. We besluiten aan onze collega's van Brussel te vragen om deze Hergo in onze plaats op te nemen en wel om twee redenen. De eerste reden is van principiële aard: het is erg moeilijk om als moderator neutraal te zijn in een dossier waar een collega zo kort bij betrokken is. Daarnaast is er een ernstig praktisch bezwaar: indien we zelf het dossier opnemen, moeten we onze betrokken collega buiten alle formele en informele besprekingen van het dossier houden, dat is in de praktijk nauwelijks haalbaar.

We maken rond dit dossier een werkverdeling op. De moderatoren van het Bemiddelingsburo doen de voorbereidende gesprekken, begeleiden de Hergo-bijeenkomsten, stellen de intentieverklaring op en volgen de uitvoering ervan op. BAL onderhoudt de contacten met het parket en de jeugdrechtbank en is als observator aanwezig op de bijeenkomst.

Wij zijn onze collega's van Brussel erg dankbaar, temeer omdat het geen gemakkelijke klus was. Dit heeft te maken met de ernst van de feiten, met de intensiteit van de bijeenkomsten en met het feit dat het niet simpel is om je werk te doen onder het oog van collega's van een andere dienst.

BAL had reeds een goed contact met het Bemiddelingsburo en door deze intense samenwerking is die band alleen maar versterkt.

KNELPUNTEN IN 2008; DE UITDAGINGEN VOOR 2009

Communicatie jeugdrechtbank - parket - BAL en voortgang van dossiers

Uit de bijgevoegde tabellen over Hergo in 2008 blijkt dat er bijzonder veel tijd verloopt tussen de Hergobijeenkomst en de bekrachtiging van de intentieverklaring enerzijds, en tussen die bekrachtiging en het einde van de uitvoering anderzijds. Eind 2008 zijn twee van de drie Hergodossiers van 2007 nog steeds niet afgerond.

Dat is niet de bedoeling, noch van de wetgever, noch van BAL, en dat moeten we proberen te vermijden in de toekomst. Daarvoor is er een betere communicatie nodig tussen BAL, de jeugdrechtbank en het parket.

Nu is het zo dat BAL het parket inlicht als de datum voor de Hergobijeenkomst vaststaat, met de bedoeling om vijf tot zes weken na die datum te komen tot een zitting van de rechtbank. Dit lukt blijkbaar niet. Hierrond moeten we met de parketmagistraten tot sluitende afspraken komen, bijvoorbeeld door samen te gaan zitten en een concrete periode voor de zitting vast te leggen.

Ook in de uitvoeringsfase treedt er teveel vertraging op. Dit is ten dele te wijten aan de hoge werkdruk binnen BAL, maar ook aan een tekort aan communicatie. Om de uitvoering van de intentieverklaring vlot te kunnen opvolgen, is het noodzakelijk dat BAL een kopie van de dagvaarding voor de zitting ontvangt (gebeurt niet altijd) en een kopie van het vonnis van de zitting (gebeurt niet). Als het parket en de jeugdrechters hiermee akkoord gaan, kunnen de administratie van het parket en de griffie van de jeugdrechtbank ons deze documenten bezorgen, als ze daartoe duidelijke instructies krijgen.

Toeleiding Hergo

In het najaar van 2007 maken we de afspraak dat jeugdrechters bij directe voorleidingen de overweging zullen maken of een Hergo op zijn plaats kan zijn. Zo ja, stelt de jeugdrechter dit voor aan de jongere en zijn ouders. We spreken ook af dat de parketmagistraten in elk verdere dossier zullen overwegen of een Hergo aangewezen is. In dat geval wacht het parket met het aanbod tot bemiddeling en stelt aan de jeugdrechter voor een Hergo aan te bieden. In de beide gevallen (initiatief van jeugdrechter of parket) is het de bedoeling dat de jeugdrechter een beschikking tot Hergo opmaakt en naar de jongere en zijn ouders verstuurt. BAL krijgt hiervan een kopie en start (in overleg met de sociale dienst) de gesprekken om uit te zoeken of de betrokkenen (dader en slachtoffer) bereid zijn deel te nemen aan een Hergo.

Bal

In de zomer van 2008 stelt BAL vast dat er zeer weinig vragen voor Hergo toekomen. BAL neemt daarop het initiatief, na informeel overleg met jeugdrechters en parket, om in haar bemiddelingsdossiers te bekijken of sommige van de vorderingsdossiers niet in aanmerking kwamen voor een Hergo. Zo ja, zal BAL aan het parket vragen om een Hergo voor te stellen aan de jeugdrechter. Bedoeling: meer Hergodossiers bekomen, maar vooral het gesprek met het parket aanknopen over welke dossiers voor Hergo in aanmerking komen. In de tweede helft van 2008 stelt BAL in 2 dossiers een Hergo voor. Dit leidt tot een beschikking in één van de twee dossiers, een maand na de vraag.

Ook jeugdrechter Raes neemt een initiatief om Hergo te activeren: ze vraagt in heel wat MOF-dossiers aan de sociale dienst om uit te zoeken of een Hergo haalbaar is. In hoeveel dossiers? De sociale dienst kan hier geen cijfer op plakken. Wij vermoeden dat het over enkele tientallen gaat, vermits wij in 15 dossiers een informatieve vraag krijgen van een consulent. De vragen van de jeugdrechter aan de sociale dienst leiden tot 3 beschikkingen voor Hergo, waaronder in het dossier met twee jongens, waarin BAL reeds de bemiddeling heeft afgerond omdat het slachtoffer de feiten te licht vindt.

We moeten vaststellen dat de initiatieven van BAL en van de jeugdrechter tot weinig nieuwe, zinvolle Hergo-aanmeldingen leiden. We merken ook dat deze initiatieven vaak lopende bemiddelingen doorkruisen en tot verwarring bij de betrokkenen leiden.

Wij pleiten er dan ook voor om terug te keren naar de afspraken die we maakten in het najaar van 2007. Dat is een duidelijke procedure die perfect aansluit bij de wet en die duidelijkheid schept voor alle betrokkenen, niet alleen voor dader en slachtoffer, maar ook voor de sociale dienst, BAL, het parket en de jeugdrechters.

Samengevat komt die afspraak erop neer dat de jeugdrechters bij directe voorleidingen de overweging maken of een Hergo zinvol is en dat de parketmagistraten bij elk vorderingsdossier afwegen of een Hergo dan wel een bemiddeling het meest aangewezen aanbod is.

De jeugdrechter als laatste toetssteen bij de bekrachtiging van de intentieverklaring

De Leuvense jeugdrechters hebben altijd gezegd dat ze in hun vonnis, naar aanleiding van een Hergo, geen maatregelen toevoegen aan de intentieverklaring. Dat is een grote blijk van vertrouwen in de kracht van een Hergo en in de competentie van de moderatoren. Daar zijn we blij om. De jeugdrechters zien ook geen reden om iets aan die principiële houding te veranderen tenzij moest blijken dat de intentieverklaringen te mager zouden uitvallen ten opzichte van de ernst van de strafbare feiten.

Wij willen toch pleiten voor een verandering en wel om volgende redenen:

- Tijdens de voorbereidende gesprekken met de dader en het slachtoffer leggen we uit wat een Hergo is en in welke stappen dit verloopt. We vermelden altijd dat de jeugdrechter de intentieverklaring beoordeelt en goedkeurt. Zonder die beoordeling door de jeugdrechter komt een Hergo erg ongeloofwaardig over bij beide partijen.
- Tijdens de Hergo leg je een zekere druk bij het slachtoffer. Het herstel naar het slachtoffer is daarbij zelden het probleem, de dader kent immers de verwachtingen van het slachtoffer. Het herstel naar de maatschappij en naar zichzelf ligt moeilijker. De slachtoffers voelen zich vaak niet verantwoordelijk om de aard en de omvang van de inspanning van de dader naar de samenleving en naar zichzelf te toetsen.
- Ook bij de politieagent en de consulent komt heel wat druk terecht om tot een volwaardige intentieverklaring te komen. Doordat de jeugdrechter geen bijkomende maatregel neemt, voelen zij zich vaak verplicht om de jongere aan te sporen tot grotere inspanningen. Noch de politie, noch de consulent hebben echter een wettelijk mandaat daartoe. Dat maakt hun positie soms erg ongemakkelijk. Eigenlijk zit de politie er vooral om de feiten voor te lezen en is de aanwezigheid van de consulent in de eerste plaats bedoeld als steun voor de jongere en zijn ouders.
- Als de partijen niet of moeilijk tot overeenstemming komen over een herstel naar de gemeenschap en zichzelf, kan ook de moderator in nauwe schoentjes komen te staan. De moderator kan dan geneigd raken om mee de jongere onder druk zetten om tot een aanvaardbaar intentieplan te komen, maar dan gaat de moderator zijn rol te buiten. Hij kan voorstellen dat de partijen dit overlaten aan de jeugdrechter, maar daar moeten zowel dader als slachtoffer mee instemmen. Indien één van beiden hier niet mee akkoord gaat, kan de moderator niets meer doen dan een onvolledig intentieplan door te sturen, zonder eigen bemerkingen. Hij weet zich immers gebonden door de plicht tot vertrouwelijkheid: alleen waar de partijen het over eens zijn, kan gemeld worden aan de rechtbank.

Bal

Wij stellen voor dat de jeugdrechter de mogelijkheid openhoudt om een maatregel toe te voegen aan het intentieplan, dat kan bij alle betrokkenen heel wat druk wegnemen. Het zou voor de partijen, in de zeldzame situaties waar de betrokkenen er niet in slagen over alle punten een overeenstemming te bereiken, een geruststelling zijn te weten dat de jeugdrechter de intentieverklaring beoordeelt en eventueel een maatregel toevoegt. Dit is wenselijk want Hergo is op zich immers reeds een voldoende beladen bijeenkomst.

Officiële afsluiting van een Hergo

Momenteel eindigt, in het arrondissement Leuven, een Hergo bij het opvolgingsverslag dat de moderator toestuurt aan de jeugdrechter, het parket, de sociale dienst en de jongere. Ook het slachtoffer en de politieagent worden hiervan op de hoogte gebracht, indien zo afgesproken op de Hergo-bijeenkomst. In sommige andere arrondissementen volgt daarop nog een officiële afsluiting van de Hergo door de jeugdrechter. Dit kan door middel van een schrijven. Of de jeugdrechter kan de jongere en zijn ouders uitnodigen ook voor een informele bijeenkomst op haar bureau of voor een formele zitting van de jeugdrechtbank.

De jongere en zijn ouders leveren met hun achterban een aanzienlijke inspanning bij de uitvoering van de intentieverklaring. Het lijkt ons aangewezen dat de jeugdrechter dit honoreert, dit kan veel betekenen voor de betrokkenen. Wij pleiten dan ook voor een officiële afsluiting van de Hergo door de jeugdrechter. Bij deze willen we de discussie hierover op gang brengen.

Indien het een zuiver MOF-dossier betreft, lijkt het ons ook zinvol om het dossier, na een volledig uitgevoerde intentieverklaring, te sluiten.

Bal

CONCLUSIE

BAL levert in 2008 grote inspanningen om nieuwe moderatoren op te leiden. Samen met vernieuwd overleg met de politie, de sociale dienst, het parket en de jeugdrechters, moet dit leiden tot een bloeiende Hergopraktijk in het Leuvense arrondissement.

Toch blijven de cijfers voor 2008 onder de verwachtingen: we krijgen wel meer Hergo-aanmeldingen, maar we komen niet tot meer Hergobijeenkomsten. De redenen hiervoor zijn divers: één dossier met twee jongeren is niet geschikt voor een Hergo, enkele slachtoffers en één dader haken af op het aanbod. Daarnaast stellen we vast dat in de dossiers waar we wel tot een Hergobijeenkomst komen, de bekrachtiging en de uitvoering ervan te lang op zich laten wachten. Het is duidelijk dat we zowel binnen BAL als in overleg met onze regionale partners nog werk hebben om het Hergogebeuren te verfijnen. De communicatie met het parket en de jeugdrechtbank moet verbeteren, de afspraken rond toeleiding moeten bijgesteld worden. Daarnaast willen we de discussie rond de toetsing van de intentieverklaring door de jeugdrechter en de officiële afsluiting van de Hergo heropenen.

Begin 2009 merken we dat de Hergo-aanvragen gestaag binnenlopen. Dat stemt ons tevreden want dat kan er op wijzen dat onze inspanningen van vorig jaar vruchten beginnen af te werpen. Het is natuurlijk afwachten of deze goede start een vervolg krijgt.

Daarnaast bekruipt ons ook een licht gevoel van onbehagen. De belofde, en door de grote dossierlast van herstelbemiddeling erg noodzakelijke, uitbreiding van ons team van begin 2009 is uitgesteld tot begin 2011. Als we inderdaad meer Hergo's aangemeld krijgen, zal dit meer druk leggen op ons team. De moderatoren zijn immers ook de bemiddelaars van BAL.

PROJECT 'HERGO OP SCHOOL'

Opgestart in september 2006 is het project Hergo op school intussen zijn derde werkingsjaar ingegaan. Een cruciaal jaar ook: na het schooljaar 2008-2009 loopt immers het huidige (driejarige) 'contract' voor de time-outprojecten af en zal de overheid moeten bepalen hoe de verdere toekomst van time-out (en dus Hergo) binnen het onderwijs er zal uitzien. Meer daarover alvast verder in dit hoofdstuk!

Wat stilaan wel duidelijk wordt, is dat Hergo op school steeds meer bekendheid krijgt bij (Leuvense) scholen. Daarnaast zijn scholen zelf vaak op zoek naar meer herstelgerichte manieren van omgaan met conflicten binnen de schoolcontext. Voor BAL stelt zich dan ook de vraag: blijven we ons als bemiddelingsdienst engageren om dit project verder vorm te geven en uit te bouwen in Leuven? En zo ja, hoever gaan we in ons engagement: beperken we ons tot Hergo op school of hebben we ook een rol te vervullen in de ruimere verspreiding van herstelgericht denken en werken binnen scholen?

In dit hoofdstuk proberen we, op basis van onze ervaringen het afgelopen jaar, een beeld te geven van de huidige werking van het project Hergo op school binnen BAL. Vervolgens bekijken we welke (kritische) vragen dit oproept en met welke pijnpunten we zoal geconfronteerd worden. Tenslotte stellen we ons de vraag: "wat nu?" Met andere woorden: hoe zien we binnen BAL de toekomst van dit project en de rol die we daarin als bemiddelingsdienst eventueel willen/kunnen vervullen?

HERGO OP SCHOOL: INHOUDELIJKE BESPREKING CIJFERS

Ook dit jaar kreeg het project in Leuven weer heel wat doorverwijzingen: in wat volgt vindt u een overzicht van de cijfers voor 2008 en een korte interpretatie daarvan.

Aanmeldingen (zie tabel 1 in deel 2)

In de loop van 2008 worden 14 dossiers aangemeld voor Hergo op school: vijf in het schooljaar 2007-2008 en negen in het schooljaar 2008-2009 (periode september - december).

Negen aanvragen worden ook effectief opgenomen, wat betekent dat 15 jongeren en 12 slachtoffers het aanbod van Hergo hebben gekregen. In deze negen dossiers vinden voorlopig vijf Hergo-bijeenkomsten plaats, één dossier is nog lopende.

Bal

Vijf dossiers worden niet opgenomen, en wel om diverse redenen. In twee dossiers blijkt de leerling of het slachtoffer niet bereid op het aanbod in te gaan. In drie andere dossiers komen de feiten niet in aanmerking voor Hergo: het gaat meer bepaald om (1) feiten binnen een voorziening Bijzondere Jeugdzorg, dus buiten de schoolcontext; (2) een ruimer, niet afgebakend conflict waarbij een hele klasgroep betrokken is (pestprobleem); en (3) het (vermoeden van) drugdealen op school, waarbij heel wat onduidelijkheid bestaat over wie dader en wie slachtoffer is. In al deze gevallen wordt samen met de aanmelder bekeken wat eventuele alternatieven zijn in het omgaan met deze conflicten: het intern opnemen, doorverwijzing naar Arktos of Koïnoor, enz.

Korte cijferanalyse (zie tabel 2)

Net als vorig jaar merken we opnieuw een duidelijke piek in het begin van het schooljaar: in de periode november - december 2008 werden op korte tijd heel wat nieuwe dossiers aangemeld. Deze stijging is uiteraard deels te wijten aan de toenemende bekendheid van het project, vooral bij de scholen in de Leuvense regio. We zien dan ook regelmatig dezelfde scholen terugkeren: eerdere (positieve) ervaringen met Hergo op school zijn een belangrijke stimulans om opnieuw op Hergo beroep te doen. Daarnaast merken we dat steeds meer scholen Hergo zien als mogelijk alternatief voor de 'klassieke' tuchtprocedure (en vaak uitsluiting van de jongere). Scholen gaan steeds vaker op zoek naar meer herstelgerichte manieren van omgaan met conflicten en Hergo op school is alvast één concrete mogelijkheid daartoe. Bovendien is het zo dat vanuit de overkoepelende structuren (VVKSO en GO!) steeds meer ruimte wordt gecreëerd voor een meer herstelgerichte invulling van conflicthantering op school, in aanvulling op het bestaande orde- en tuchtreglement.

De aanmelder blijkt ook dit jaar overwegend het CLB (8x), hoewel steeds vaker de school/instelling zelf het initiatief neemt tot Hergo (6x). Vertegenwoordigers van de school zijn overwegend de directie, maar ook ILB (leerlingbegeleiding) treedt hierin meer en meer op de voorgrond.

In Leuven wordt wel de afspraak gemaakt dat het CLB steeds minstens op de hoogte moet worden gebracht van een vraag naar Hergo, hetzij door de school zelf, hetzij door BAL.

De scholen die in de loop van 2008 een beroep doen op Hergo op school, behoren vrijwel uitsluitend tot het vrije net (9x): vanuit het gemeenschapsonderwijs krijgen we dit jaar geen aanvragen. Uiteraard is dit grotendeels te wijten aan het feit dat er beduidend minder scholen van het gemeenschapsonderwijs aanwezig zijn in de regio. Anderzijds kunnen we ons de vraag stellen of dit ook betekent dat Hergo, en ruimer gezien herstelgericht werken, binnen scholen misschien toch al meer verspreid is binnen het vrij onderwijs...

Bal

Alleszins blijft dit een aandachtspunt naar de toekomst toe: als blijkt dat we bepaalde scholen systematisch niet bereiken, moeten we blijvend aandacht hebben voor de verdere bekendmaking van het project, ook naar 'nieuwe' scholen toe. Hierin kan het CLB ook een belangrijke rol spelen, als verdere promotor van het concept.

Daarnaast blijven we ook aanvragen krijgen vanuit BUSO-scholen (Bijzonder Onderwijs) (3x). Aangezien leerlingen uit deze scholen vaak te kampen hebben met ernstige gedragsproblemen en/of mentale handicap, vormen zij niet de meest makkelijke doelgroep voor Hergo op school. In deze dossiers wordt dan ook steeds de oefening gemaakt: is Hergo voor deze jongere(n) wel haalbaar en zinvol, of zijn andere methodieken of projecten meer aangewezen?

De scholen die beroep doen op BAL, zijn voornamelijk gelegen in de (ruime) omgeving van Leuven, maar ook vanuit Bierbeek of Aarschot krijgen we af en toe vragen. Tot nu toe hebben we elk schooljaar de scholen uit het hele arrondissement Leuven aangeschreven met informatie rond het project, maar dit levert relatief weinig respons op. We kunnen ons dan ook de vraag stellen in hoeverre we ons in de toekomst ook actief moeten (blijven) profileren naar scholen buiten de regio Leuven.

Wanneer we kijken naar de feiten die worden doorverwezen, merken we dat het opnieuw erg vaak (in meer dan de helft van de gevallen) gaat om feiten waar een zeker 'fysiek aspect' aanwezig is, zoals slagen en verwondingen, bedreigingen of (fysieke) agressie. Deze tendens werd ook de vorige jaren reeds waargenomen, wat het vermoeden versterkt dat scholen deze feiten inderdaad vaker als 'ernstig' ervaren, in vergelijking met feiten waar louter materiële schade is.

Van de jongeren die worden aangemeld, zijn de jongens duidelijk in de meerderheid (3/4). Bij de slachtoffers zien we een gevarieerd beeld: het gaat meestal om medeleerlingen, maar in mindere mate ook om leerkrachten, of de school zelf.

In de negen opgenomen dossiers vindt uiteindelijk vijf keer effectief een Hergo-bijeenkomst plaats. Drie dossiers leiden niet tot een bijeenkomst: in twee dossiers haakt de jongere uiteindelijk af, in het andere blijkt een bijeenkomst praktisch niet meer haalbaar vóór of tijdens de zomervakantie. In één dossier zijn de voorbereidende gesprekken gepland: daar zal de Hergobijeenkomst pas in januari 2009 kunnen worden georganiseerd.

KRITISCHE REFLECTIE

Knelpunten en aandachtspunten?

Het afgelopen jaar werd het project Hergo op school gaandeweg verder verfijnd en uitgewerkt. Ook nu weer riep dit de nodige vragen en bedenkingen op, en dit op verschillende vlakken. In wat volgt halen we enkele van de belangrijkste aandachtspunten van het afgelopen jaar aan: thema's waarmee we alleszins verder aan de slag zullen moeten de komende maanden...

Om te beginnen is het op methodisch vlak een blijvend zoeken naar 'de' juiste aanpak. Zo kunnen we ons de vraag stellen of we, zoals heel wat andere time-outprojecten, een vaste methodiek moeten vooropstellen, of deze eerder moeten aanpassen naargelang het dossier en de mogelijkheden of verwachtingen van de partijen zelf. Zo hebben we tot nu toe reeds geëxperimenteerd met Hergo's zonder slachtoffer, zonder ouders of andere steunfiguren, met en zonder 'privé-overleg' voor de jongere, enz.: niet altijd een onverdeeld succes, maar het leert ons wel telkens opnieuw heel wat naar de toekomst toe... Hergo is alleszins een erg ingrijpende en 'formele' methodiek, die niet voor alle partijen even aanvaardbaar en/of haalbaar is. Het is dan ook voor BAL een voortdurende zoektocht: hoe Hergo zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk maken voor alle partijen, zonder daarmee de initiële doelstellingen of de kern van de Hergo-methodiek te verliezen!

Daarnaast roept de rol van de school in een Hergo vaak de nodige vragen op. Welk mandaat heeft de school bijvoorbeeld om een Hergo te vragen als het gaat om feiten die buiten de school gebeurd zijn? Hoever reikt de 'bevoegdheid' van scholen om in bepaalde conflicten op te treden, wanneer zijn zij betrokken partij in een conflict? Wat met het machtsonevenwicht dat inherent is tussen de partijen, en waardoor de vrijwilligheid van het aanbod vaak onder druk komt te staan? En welke rol speelt de school in de eigenlijke Hergobijeenkomst: wie treedt op als vertegenwoordiger en op welke manier?

Alleszins is de school een erg belangrijke en onmisbare partner binnen het project: haar betrokkenheid bij Hergo biedt zeker een meerwaarde en vormt als het ware de kern van het concept. De manier waarop dit in de praktijk wordt ingevuld en vormgegeven, is echter niet altijd zo eenduidig...

Bal

Een thema dat herhaaldelijk opnieuw opduikt is het belang van vertrouwelijkheid van het Hergo-proces en de manier waarop dit in de praktijk vorm krijgt. Voor partijen is vertrouwelijkheid van wat besproken wordt tijdens de Hergo vaak erg belangrijk: het heeft een impact op de veiligheid die partijen ervaren en beïnvloedt op die manier rechtstreeks de 'slaagkansen' van een Hergo. Langs de andere kant is het voor scholen vaak wél belangrijk om na de Hergo bepaalde zaken ook terug te koppelen, bijvoorbeeld naar een klasgroep of een leerkrachtenteam. Ook wanneer voor de feiten klacht wordt neergelegd bij de politie, stelt zich de vraag of en op welke manier de gerechtelijke instanties op de hoogte kunnen worden gebracht van (de resultaten van) het Hergo-proces.

Een ander thema waarover voorlopig nog geen duidelijkheid bestaat, is de verhouding tussen Hergo en het orde- en tuchtreglement binnen scholen. Vanuit de onderwijskoepels van zowel vrij als gemeenschapsonderwijs wordt een algemeen orde- en tuchtreglement vooropgesteld, dat concreet vorm krijgt in het individueel schoolreglement van een school. Dit reglement is vooral sanctionerend van aard en omvat heel wat procedures voor het omgaan met conflicten, gaande van algemeen storend gedrag in de les tot echt ernstige conflicten of inbreuken. Momenteel is binnen dit reglement weinig ruimte voor het herstelgericht omgaan met conflicten op school en blijft de focus vooral gericht op sanctionering.

We kunnen ons dan ook de vraag stellen welke plaats Hergo inneemt in dit systeem en hoe het zich verhoudt tot de 'klassieke' tuchtmaatregelen die een school ter beschikking heeft. Bovendien is het vaak zo dat een school naar aanleiding van een conflict automatisch een tuchtprocedure opstart, maar tegelijkertijd ook een Hergo vraagt. Dit samenlopen van beide systemen kan het verloop en de uitkomst van een Hergo-proces sterk bemoeilijken en zelfs hypothekeren. Met andere woorden: hoe kunnen we zoeken naar meer afstemming tussen Hergo en de bestaande tuchtprocedures?

In Leuven is over dit thema alvast verder overleg gepland begin 2009, onder meer met de CLB's, die zelf vragende partij zijn voor meer afstemming op dit vlak.

Tenslotte blijft het voorlopig grotendeels gissen naar de ervaringen van partijen zelf met betrekking tot Hergo op school. Uiteraard volgt na afloop van een Hergo vaak een korte nabespreking of geven partijen individueel feedback aan de moderator. Tot nu toe werd echter nog geen systematische bevraging georganiseerd van partijen die hebben deelgenomen aan Hergo, waarin uitgebreid wordt gepeild naar ervaringen, tevredenheid, bedenkingen, enz.

Ook dit is een thema dat in de tweede helft van het schooljaar 2008-2009 verder zal worden opgenomen. Begin 2008 heeft onze toenmalige stagiaire, Ellen Verstrepen, reeds een aantal vragenlijsten opgemaakt, die zeker als vertrekpunt kunnen dienen.

Toekomst project?

Zoals reeds kort werd aangehaald zal 2009 een cruciaal jaar worden voor het project Hergo op school. De huidige (driejarige) financiering van de time-outprojecten door de Vlaamse overheid loopt eind augustus 2009 af en voorlopig is er nog geen duidelijkheid over de verdere toekomst ervan.

Met het oog op het verder uitstippelen van het beleid hieromtrent heeft de Vlaamse overheid (Departement Onderwijs) samen met het Agentschap Jongerenwelzijn beslist de effectiviteit van time-out, verzorgd door één van de erkende organisaties, te laten onderzoeken. Daarvoor werd een onderzoek uitgeschreven, met als thema "beleidsindicatoren Time-Out", dat werd toegekend aan het Leuven Instituut voor Criminologie (LINC). Het onderzoek stelt zich tot doel de overheid de nodige beleidsinformatie te verschaffen rond de methodiek van time-out als preventie en aanpak van probleemgedrag bij leerlingen. Daarom wordt gezocht naar alle indicatoren die de effectiviteit van de time-outs beïnvloeden.

In de periode september - december 2008 krijgen alle scholen die de afgelopen jaren een beroep hebben gedaan op time-out (of Hergo) een digitale vragenlijst toegestuurd, waarin wordt gepeild naar hun ervaringen met en mening over time-out. Begin 2009 worden de resultaten van deze bevraging verwacht. Op basis daarvan, en op basis van de resultaten van de werkbezoeken aan de verschillende projecten de afgelopen twee schooljaren, zal vervolgens bepaald worden hoe time-out (en dus ook Hergo) binnen het onderwijslandschap er vanaf volgend schooljaar kan/moet uitzien.

Misschien toch een kleine kanttekening hierbij: vanuit de time-outprojecten zelf werden de nodige bedenkingen geuit bij zowel het opzet als de invulling van dit onderzoek. Zo is het vooral een kwantitatieve en geen kwalitatieve bevraging, worden enkel de scholen bevroegd en niet de jongeren zelf, wordt geen onderscheid gemaakt tussen time-out en Hergo, is er slechts een erg korte (onrealistische?) termijn beschikbaar voor het onderzoek en de verwerking van de resultaten, enz. Vanuit de praktijk neemt men dus eerder een sceptische en afwachtende houding aan ten aanzien van dit onderzoek en de resultaten ervan...

Maar, ongeacht de eventuele uitkomst van het onderzoek en de beslissingen die de overheid neemt naar volgende jaren toe, wordt BAL voor een belangrijke keuze geplaatst. Voor BAL stelt zich immers de vraag: blijven we als bemiddelingsdienst ook na het schooljaar 2008-2009 de Hergo's op school opnemen? Blijven we verder in dit project investeren, of niet? En zo ja, hoe ver kunnen we daarin gaan?

Bal

Het project biedt alleszins heel wat mogelijkheden, die maken dat we tot nu toe zijn blijven investeren in het project. Zo merken we dat er nog steeds in heel wat reguliere dossiers, doorverwezen door het parket, sprake is van feiten binnen de schoolcontext. Via het project Hergo op school krijgen we de kans korter op de bal te spelen, waardoor partijen vrij snel samen op zoek kunnen gaan naar een vorm van herstel. Bovendien hebben we nu wél het mandaat om de school bij dit proces te betrekken.

Langs de andere kant kunnen we ons de vraag stellen of het wel de taak is van een (daderslachtoffer) bemiddelingsdienst om ook te werken in conflicten buiten het gerechtelijk kader... wat bijvoorbeeld het geval is wanneer (nog) geen klacht werd neergelegd. Is dit niet eerder preventief werken en kan dit ook niet even goed door andere diensten of instanties worden opgenomen? Is hiervoor de specifieke deskundigheid van BAL wel vereist? Of moeten we dit eerder zien als een manier om het maatschappelijk draagvlak voor herstelgericht werken in het omgaan met conflicten te vergroten, wat toch ook een belangrijke doelstelling is voor BAL als dienst?

Ook praktische overwegingen spelen uiteraard een rol: zo vraagt het project een relatief grote tijdsinvestering, moeten aanvragen op zeer korte termijn worden opgenomen en zijn er in verhouding weinig middelen en personeel voor voorhanden. In elk geval zal BAL de afweging moeten maken of het haalbaar blijft het project Hergo op school op te nemen, en of dit niet ten koste gaat van onze 'reguliere' werking. Een mogelijke piste die in dit verband wel nog zou kunnen bekeken worden, is in welke mate vrijwilligers hierin een rol kunnen spelen in de toekomst...

In de loop van de komende maanden zal alleszins een belangrijke knoop moeten worden doorgehakt. Zodra duidelijk wordt welke richting de overheid de komende jaren met time-out en Hergo wil uitgaan, zal BAL voor zichzelf moeten bepalen of en op welke manier we hierin als bemiddelingsdienst een rol willen (en kunnen) spelen... Wordt vervolgd!

VRIJWILLIGERSWERKING

Vanwege de implementatie van de nieuwe wet en de hieraan gekoppelde personeelsuitbreiding worden in 2007 geen nieuwe initiatieven genomen met betrekking tot de vrijwilligerswerking. We stellen wel volgende doelen voor 2008:

- continuering van de huidige vrijwilligersgroep
- naar buiten komen met een studiedag, debat,...
- verkenning van uitbreiding van doelgroep en methodiek
- start van een nieuwe vrijwilligersgroep
- verdere zoektocht naar subsidies en wetenschappelijk onderzoek.

2008 belooft dus een druk jaar te worden op vrijwilligersvlak. We kunnen dit na afloop van dit jaar alleen maar bevestigen.

CONTINUERING VAN DE HUIDIGE VRIJWILLIGERSGROEP

De continuering van de vrijwilligerswerking omvat vooral het voorzien in de nodige ondersteuning voor de vrijwilligers in de vorm van coachen in individuele dossiers en gezamenlijke terugkom-avonden.

In 2008 nemen de vrijwilligers 24 nieuwe dossiers op. In 2007 zijn dit er nog 40. De daling is mogelijk verklaarbaar doordat een aantal vrijwilligers over minder vrije tijd beschikt en dat er nog een vrijwilliger afhaakte. Hilde neemt afscheid van de vrijwilligersgroep en zet de professionele bemiddelaarspet op in Brussel. Bedankt Hilde voor al je inzet en betrokkenheid! Dit wil zeggen dat er van de eerste lichter nog vijf van de twaalf vrijwilligers actief zijn.

Procentueel zijn de opgenomen dossiers gedaald naar 7%. Naast het lager aantal opgenomen dossiers door de vrijwilligers komt dit door de grote stijging van het aantal doorverwezen dossiers.

Wanneer we kijken naar de afgesloten dossiers, zien we dat de vrijwilligers 30 van de 294 dossiers (10%) die in 2008 worden afgesloten voor hun rekening namen. In tegenstelling tot de professionele bemiddelaars, wordt in de meerderheid van hun dossiers (73% tov 50% bij de professionelen) effectief een bemiddeling opgestart. Dit kan liggen aan de intensieve werkwijze van de vrijwilligers waardoor zij alle stappen ondernemen om een bemiddeling te doen slagen. Een andere reden die nog meer zal gelden, is de aard van de dossiers die de vrijwilligers opnemen. Vrijwilligers nemen die dossiers op waar er aanvankelijk aanwijzingen zijn dat er een bemiddeling kan worden opgestart.

Bal

Dossiers waarbij de partijen bijvoorbeeld in hun verklaring reeds laten weten dat alles al geregeld is of waarbij het slachtoffer geen vraag meer heeft, worden niet door vrijwilligers opgenomen. Ook onduidelijke dossiers en dossiers waar meerderjarigen of minderjarigen van andere arrondissementen zijn betrokken, worden minder snel door vrijwilligers opgenomen. Op deze wijze kunnen vrijwilligers zich meer toeleggen op de bemiddeling zelf en op het communicatieproces. Het feit dat vrijwilligers meer dossiers effectief opstarten, heeft ook invloed op hun lager aandeel in het totaal aantal afgewerkte dossiers. Een opgestarte bemiddeling impliceert immers meestal meer contacten, werk en tijd dan een niet opgestarte bemiddeling.

Na drie jaar zien we dat een aantal vrijwilligers als professionele bemiddelaars aan de slag zijn. Dit wil niet zeggen dat we de vrijwilligers als een rekruteringsbron voor professionele bemiddelaars willen gebruiken. Zo gaan we bij de selectie na dat de motivatie voor het vrijwilligerswerk niet (louter) zit op ervaring opdoen met het oog op een professionele job. Anderzijds merken we dat vrijwilligers zich regelmatig kandidaat stellen en geselecteerd worden voor een (soms tijdelijke) betaalde functie. Dit zegt enerzijds veel over de bekwaamheid en gebetenheid of interesse in het bemiddelingswerk van de vrijwilliger maar brengt ons anderzijds ook tot meer conceptuele vragen naar de verhouding van vrijwilligers tav professionelen. Welk profiel en welke motivatie beogen we bij de vrijwilligers? Of fundamentele: wat is het hoofddoel van onze vrijwilligerswerking? Deze en nog meer vragen vormen een aanleiding tot een eerste evaluatie.

EVALUATIE EN STUDIENAMIDDAG

Na drie jaar praktijkervaring wensen we een eerste **evaluatie** te houden. De subsidies van Proximus Foundation stellen ons in staat om het vrijwilligersproject op diverse niveaus te evalueren. We spreken hier zeker niet van een wetenschappelijk onderzoek dat leidt tot sluitende conclusies. Anderzijds biedt deze eerste evaluatie ons wel interessante en zinvolle bevindingen voor de verdere uitwerking van de vrijwilligerswerking.

Deze evaluatie gebeurt intern, binnen het team, met de vrijwilligers en bij de partijen zelf. Een studente criminologie deed voordien in het kader van haar thesis een onderzoek bij de partijen naar hun perceptie van de vrijwillige bemiddelaars.

Tevens wensen we ook in dialoog te gaan met het bredere publiek en het werkveld tijdens een **studienamiddag**. Na een algemene situering van de rol van vrijwilligers in het herstelrecht door Prof. Aertsen wordt er ingezoomd op het vrijwilligersproject binnen BAL. Na de pauze gaan we aan de hand van stellingen dieper in op een aantal thema's. Een panel daagt het publiek uit te reflecteren over enkele thema's. Uitaard komen ook onze vrijwilligers zelf aan het woord en is het een gelegenheid om hen eens letterlijk in de bloemetjes te zetten.

Bal

Achteraan in dit jaarverslag vindt u:

- de presentatietekst van het vrijwilligersproject van Bal: een overzicht met bevindingen
- het verslag van het debat.

Hieronder vindt u kort de besluiten.

Onze **eerste bevindingen** tonen aan dat een vrijwilligerswerking zeer waardevol is en een bijdrage kan leveren in het nastreven van een aantal doelen:

- het versterken van de link met de samenleving
- het verspreiden van het herstelrechtelijke gedachtegoed en de idee van bemiddeling
- het uitwerken van een lineair laagdrempelig aanbod

Hiermee beweren we zeker niet dat het vrijwilligersproject conceptueel af is. Het concept dient zeker nog verder ontwikkeld te worden. De eerste bevindingen moedigen ons wel aan om het werk verder te zetten. Om de continuering te garanderen starten we in 2008 met een nieuwe groep vrijwilligers.

Kort samengevat halen we het volgende uit **het debat**:

- De inzet van vrijwilligers heeft vooral een kwalitatieve meerwaarde. De focus ligt niet op het kwantitatieve aspect. Vrijwilligers mogen geen goedkope arbeidskrachten worden. Ook slachtofferhulp bevestigt, op basis van een jarenlange ervaring dat werken met vrijwilligers niet snel tot meer dossiers leidt. De kwalitatieve meerwaarde kan zijn (greep uit uitspraken tijdens studiedag):
  - o Een vrijwilliger roept een meer actieve houding op bij de bevolking
  - o Een vrijwilliger vertrekt vanuit een andere positie, een meer gedeelde positie
  - o Bij een professional is het risico aanwezig om te vervallen in 'ambtenarij', terwijl dit risico bij een vrijwilliger intrinsiek afwezig is
  - o Bij een vrijwilliger kunnen mensen sneller het gevoel hebben dat het iemand is zoals hen.
- Anderzijds mogen we dit niet overroepen:
  - o Er zou geen verschil mogen zijn tussen een beroepskracht en een vrijwilliger
  - o De ideologisch vraag of een vrijwilliger het conflict beter kan teruggeven aan partijen is een open vraag, waar nog geen definitief antwoord op kan worden gegeven.

Bal

Besluitend komen we tot volgende stelling (ook uitspraak tijdens studiedag): "Vrijwilligers hebben mogelijk een complementaire meerwaarde die het kwaliteitsniveau van een dienst kan optrekken".

- Complementair in de zin van :
  - o Zeker nog professionals nodig voor continuïteit, ondersteuning, technische dossiers, zware dossiers (pro's en contra's voor dit laatste)
  - o Mogelijke kwalitatieve meerwaarde zoals hierboven reeds aangegeven
  - o Inspirerende samenwerking tussen professionals en vrijwilligers
  - o ... het werken rond menselijke relaties is erg belangrijk voor vrijwillige bemiddelaars. Dossiers waarin het menselijke aspect weinig aan bod komt, kunnen dan ook demotiverend werken voor de vrijwilliger. (zie ook frustraties rond verzekeringsdossiers) Professionelen kunnen garant staan voor de afhandeling van deze dossiers.

START VAN EEN NIEUWE VRIJWILLIGERSGROEP

De studienamiddag is tevens de eerste oproep voor nieuwe vrijwilligers. Via andere diensten, websites en flyers zoeken we nieuwe vrijwilligers. Dit omdat we bewust het brede publiek willen bereiken. We vinden immers dat ieder persoon, los van afkomst, opleiding,... een goede bemiddelaar kan worden. Daarom plaatsen we ook een advertentie in streekgebonden kranten. Verder verschijnt er in alle kranten een artikel over de studienamiddag met vaak daaraan de mededeling dat we nieuwe vrijwilligers zoeken. Net zoals drie jaar voordien resulteert dit in een groep kandidaten die, evenwichtig verdeeld, de info vernemen via 'eigen contacten' of via 'pers'.

Voor de kandidaat-vrijwilligers organiseren we opnieuw een infoavond. Tijdens deze avond wordt meer toelichting gegeven bij het bemiddelingswerk, de wederzijdse verwachtingen en de engagementen t.a.v. de vrijwilligers. Doel is dat kandidaten op een goed geïnformeerde wijze een realistische en bewuste keuze kunnen maken. Op deze avond verschenen 20 geïnteresseerden waarvan er zich 10 kandidaat stellen. In totaal stellen 19 personen zich per brief kandidaat.

Allen worden uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek. Bedoeling van dit gesprek is om samen na te gaan of het bemiddelingswerk iets is wat hen zal bevallen na het volgen van een opleiding. Tijdens dit gesprek houden we rekening met de motivatie maar ook de basishouding en -vaardigheden van de kandidaten. In de selectie houden we voldoende voor ogen wat de beschikbare 'vrije tijd' is van de vrijwilliger. Onze ervaringen leren immers dat dit soort vrijwilligerswerk niet gemakkelijk combineerbaar is met een voltijdse job. Bemiddelen is immers geestelijk en emotioneel inspannend. Het is niet dat je zomaar even snel op huisbezoek vertrekt en ziet wat er gebeurt. Verder trachten we tot een gevarieerde groepsamenstelling te komen.

Bal

We merkten echter dat we bij de selectie sterk rekening houden met de basishouding en -vaardigheden van de kandidaten. Een reden hiervoor is dat we enige zekerheid wensen in te bouwen dat de geselecteerde kandidaten goede bemiddelaars kunnen worden. Dit zijn we in eerste instantie verschuldigd aan de partijen zelf. Maar ook houden we rekening met onze eigen investering in de opleiding en training tot bemiddelaars. Nu worden mensen met mogelijk meer tijd maar minder basisvaardigheden niet geselecteerd. Dit wil niet zeggen dat zij op zich niet in aanmerking zouden komen. Wanneer je de doelstelling 'het creëren van een breder maatschappelijk draagvlak' of 'het verspreiden van de methodiek van bemiddeling' voor ogen houdt, kan je je afvragen of dit wel een gepaste keuze is.

Dit leidt wederom tot een conceptuele discussie: wat is het exacte doel van de vrijwilligerswerking? Kan dit een combinatie van doelen zijn of moeten we het conceptueel verscherpen naar één doel?

Uit alle kandidaten worden uiteindelijk 9 vrijwilligers geselecteerd. Het vooropgestelde aantal van 12 vrijwilligers is niet haalbaar vanwege personeelsveranderingen die zich in het voorjaar van 2009 zullen voordoen. Hierdoor wordt het niet realistisch om na de opleiding 12 vrijwilligers te trainen.

De opleiding vindt plaats van september tot december. Gedurende 45 uur verspreid over verscheidene avonden en twee volle dagen wordt er geproefd van de concrete bemiddelingspraktijk en staan we stil bij thema's als slachtofferbeleving, het herstelrecht, de juridische procedure, het vereffeningfonds, verzekeringen, de rapportage,.... Miriam en Kris staan in voor de opleiding. Voor bepaalde thema's doen we beroep op enkele deskundigen zoals de jeugdrechter, slachtofferhulp of Sugnomè. Tijdens de opleiding kunnen de vrijwilligers al mee op huisbezoek gaan met de professionele bemiddelaars of met de 'ervaren' vrijwilligers om zo een concreter beeld te krijgen van de praktijk. Deze opleiding is een eerste fase in het vrijwilligersengagement. Zoals uit de inleiding blijkt, gaat een vrijwilligersengagement verder dan het trainen tot een bemiddelaar maar draagt dit tevens bij tot een persoonlijke verrijking zowel t.a.v. zichzelf als in verbondenheid met andere vrijwilligers.

VERKENNING VAN UITBREIDING VAN DOELGROEP EN METHODIEK

Na onze eerste positieve ervaringen zijn we nieuwsgierig wat vrijwilligers kunnen betekenen in andere projecten zoals hergo, hergo op school en herstelbemiddeling meerderjarigen. Een aantal vrijwilligers tonen hier zeker interesse in en hopen dat dit in de toekomst reële uitdagingen worden. Over de gepaste deskundigheid van deze ervaren vrijwilligers twijfelen wij alvast niet. We kiezen er momenteel voor dat de ervaren vrijwilligers kunnen doorstromen. De opleiding van de nieuwe vrijwilligers is gericht op de praktijk van herstelbemiddeling minderjarigen.

Wat betreft herstelbemiddeling meerderjarigen ligt zulke verkenning uiteraard grotendeels in handen van partners als Suggnomè. Anderzijds biedt het gegeven dat we binnen BAL deze projecten bundelen onder één dienst, vele mogelijkheden naar uitwisseling, doorstroming van vrijwilligers, overleg, concept- en visieontwikkeling. In 2008 worden alvast volgende stappen genomen:

Hergo en Hergo op school

Graag wensen we na te gaan wat de betekenis van vrijwilligers kan zijn binnen Herstelgericht Groepsoverleg. Uiteraard dienen we rekening te houden met het gegeven dat Hergo niet geheel te vergelijken is met bemiddeling. Zodoende kent de rol van bemiddelaar en moderator (hergo) naast veel overeenkomsten ook veel verschillen. Voor Hergo op school komt daar nog de schoolcontext bij. Anderzijds zijn beide projecten niet voor niets ingebed in de bemiddelingsdienst.

Eind 2008 worden de eerste concrete stappen gezet binnen Hergo op school. Ervaren vrijwilligers hebben reeds hergobijeenkomsten geobserveerd. Eén ervaren vrijwilliger zal ook de voorbereidende gesprekken volgen om zo een beter beeld te krijgen van de gehele procedure.

Binnen de gewone hergo's is er momenteel nog geen ruimte voor de vrijwilligers om ook de voorbereidende gesprekken te volgen aangezien een aantal moderatoren zich nog verder wilt inwerken door onderling de voorbereiding te doen.

Herstelbemiddeling meerderjarigen

Binnen het project herstelbemiddeling meerderjarigen is men zeker geïnteresseerd om het inschakelen van vrijwilligers te verkennen. In 2008 is het niet haalbaar hier concrete stappen in te nemen. In 2009 zal een stagiair criminologie een aanzet doen tot een visietekst om zo na te gaan wat vrijwilligers kunnen betekenen binnen herstelbemiddeling meerderjarigen. We hopen dat deze conceptuele oefening in 2009 verder plaatsvindt en dat we samen ook overstijgend kunnen nadenken over een vrijwilligerswerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling.

Bal

Misschien kan u volgend jaar wel meer lezen over de eerste concrete engagementen van een vrijwilliger binnen herstelbemiddeling meerderjarigen.

SUBSIDIES EN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

In 2008 lopen de projectsubsidies (Proximus Foundation) af. Nadien zal de vrijwilligerswerking verder financieel ondersteund worden door Oikoten (Alba). Uit de studienamiddag blijkt dat de overheid het project weet te waarderen. In 2009 zullen we concreter nagaan of dit zich ook kan vertalen in bijvoorbeeld werkingsmiddelen.

Ondanks grote interesse en appreciatie voor het project bij de Vlaamse Gemeenschap wordt tot twee maal toe een aanvraag tot wetenschappelijk onderzoek vanuit het Leuvens Instituut voor Criminologie (Prof. Aertsen) afgewezen. Dit wil niet zeggen dat onze vraag en verdere verkenning tot wetenschappelijk onderzoek volledig is begraven.

EEN VRIJWILLIGER AAN HET WOORD

Beste Kris, beste Miriam, beste BAL-team leden,

Hoe heb ik de opleiding binnen de vrijwilligerswerking beleefd? Welke ervaringen en indrukken zijn blijven hangen? Er zijn natuurlijk persoonlijke flarden van herinneringen. Er waren de avondlijke ritten van Ottenburg naar Heverlee, het hoofd leeg maken, de muziek van Klara, het zich voorbereiden op een intens groepsgebeuren. Ik herinner me heel levendig de aankomst op Bal, in de schaduw van de Sint-Lambertuskerk, de nabijheid van mijn ouderlijk huis en van mijn basisschool, de gedemodeerde traphal van het gemeentehuis en de felgekleurde muren van de bemiddelingsdienst. Ik zie het zo voor mij: de tafel met fruitsap, koffie en koekjes, het gastvrij ontvangst door onze lesgevers Kris en Miriam, het terugzien van de vrijwilligers, de ontspannen, informele sfeer, de boeiende lessen ondanks de worsteling met vermoeidheid. En dan toch nog op café met enkele lesgevers en vrijwilligers. Ik koester de herinnering van een gezellige drukte, de zoektocht naar een tafeltje en stoelen, de dagsoepjes, maar vooral de spontane uitwisseling van impressie en verhalen: over de opleiding, de kinderen, de dromen en de zorgen, over het eigen zelf en de anderen, over de rijkdom van het dagelijkse leven.

Ik kijk ook met voldoening terug op de vele interacties met de lesgevers, gastdocenten en de andere vrijwilligers: Patricia, Nadja, Dominique, Gaby, Walter, Kwinten, Marieke, Ruth. Velen van hen zullen zich wel de spannende rollenspellen herinneren. Eerst reikten Kris en Miriam ons de methodische handvatten aan: erkenning geven aan beide partijen, in kaart brengen van verlangens en verwachtingen die we dan moesten vertalen in fundamentele noden. Daarna werkten we in kleine groepjes: afwisselend zaten we op de stoel van de bemiddelaar, van slachtoffer en dader.

Bal

We kregen een fictieve casus voorgeschoteld. En... spelen maar, onder elkaars waakzame blik en die van de lesgevers. Ons hoofd en lichaam zat vol onzekerheden en twijfels. Ze werden weg gemasseerd door aanmoedigingen en schouderklopjes. Onvergetelijk waren ook de terugkomsten: de bijeenkomsten waarin alle vrijwilligers (ook die van de vorige lichting, de 'anciens') de gelegenheid kregen om elkaar te ontmoeten. Tijdens die avonden stonden gezamenlijke spelactiviteiten centraal: voorwerpen kiezen met een persoonlijke geschiedenis, diezelfde voorwerpen uitwisselen en raden wie dat voorwerp toebehoort. Knotsgekke cadeautjes uitwisselen en opnieuw raden wie de schenker is.

Alles leek zo vanzelfsprekend, zo vloeiend. Maar net daarom was het dat niet. De opleiding werd vanuit BAL nauwgezet voorbereid en achter de activiteiten school een nauwelijks op te merken plan, een richting, een visie ('le secret du chef?').

Ik voelde wel de effecten van die visie. De opleiding deed iets met mij, met ons. Ze nodigde ons uit ons aan elkaar kenbaar te maken. Boven onze hoofden hing een open vraag (wie ben jij?) en een geruststellende bevestiging (je mag zijn wie jij bent). Ik vond het eigenlijk wel best spannend in de groep (of in kleinere groepje). Het was niet vanzelfsprekend ontwapend -en daardoor, wellicht ontwapenend- te zijn. 'Vertel eens een verhaal aan de anderen waar je fier op bent. Geef eens in enkele sleutelwoorden weer hoe dat verhaal en de fierheid van je gesprekspartner overkomt'. Dat was één van de opdrachten. Tja, dat is eigenlijk wel een beetje met open vizier spreken. Je kwetsbaar overleveren aan de blik en het woord van de ander. Maar het lukte wel. Na dergelijke oefeningen leerden we elkaar anders aan te spreken. We leerden te babbelden vanuit een dieper vertrouwen- en dat gebeurde soms geruisloos, soms met horten en stoten. We werden in die opdrachten eigenlijk in een leersituatie geplaatst: leer een stukje kwetsbaarheid in het gesprek toe te laten. Bewaar respectvol die tussenruimte, die gespreksruimte die jullie met elkaar delen en van elkaar onderscheiden. Of nog: we leerden aan elkaar betekenissen uitwisselen, met volle respect voor elkaars eigen insteek, voor elkaars dromen en verlangens, interesses en onzekerheden.

Wellicht werden we hier door het BAL-team aangezet om een aantal specifieke bemiddelaarscompetenties in te oefenen: luisterbereidheid, respect geven, zichzelf openstellen, balanceren tussen afstand en nabijheid, reflecteren op elkaars unieke kijk op de dingen. Maar misschien drongen we ook door tot de essentie van vrijwilligerswerk. Dat laatste bleek nu veel meer te zijn dan onbetaalde arbeid die beloond werd met koekjes, drankjes en gastvrijheid. Het bleek om iets veel fundamenteler te gaan: het beseffen, bewaren en cultiveren van de verschillende manieren waarop mensen, met hun mogelijkheden en beperkingen, aanwezig zijn in en vormgeven aan de samenleving. De vrijwilligersopleiding te BAL: het was een uitnodiging tot actief burgerschap.

VERSLAG STUDIENAMDDAG VRIJWILLIGERSWERKING BAL

Op 5 juni 2008 organiseren we een reflectienamiddag over onze vrijwilligerswerking. Tijdens deze namiddag staan we stil bij een vrijwilligerwerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling. Ivo Aertsen geeft een algemene situering van de rol van vrijwilligers in het herstelrecht. Vervolgens wordt er ingezoomd op het vrijwilligersproject van BAL: een overzicht met enkele bevindingen. Via videogetuigenissen komen de vrijwilligers zelf aan het woord. De dag wordt afgerond met een debat. Aan de hand van stellingen die eerst aan een panel worden voorgelegd, gaan we met het publiek in dialoog rond enkele thema's.

Hieronder vindt u de presentatietekst over de vrijwilligerswerking van BAL en het verslag van het debat.

Inleiding

In het volgende stuk tracht ik een concreter beeld te geven van onze vrijwilligerswerking. Eerst zal ik schetsen hoe we de vrijwilligerswerking hebben uitgebouwd, de verschillende stappen die we hebben gezet hebben, maar anderzijds zal ik ook inhoudelijk stilstaan bij de visie, doelstellingen enz. Vervolgens zal ik enkele bevindingen meegeven, wat zijn onze eigen indrukken, wat zijn aandachtspunten, zeg maar een eerste interne evaluatie..... En afsluiten doen we door even naar de toekomst te kijken.

Voorbereiding

Hoe en waarom zijn we met een vrijwilligerswerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling gestart? Geïnspireerd door voorbeelden uit het buitenland, leefde het onderwerp 'vrijwilligers' al enige tijd bij Bal. In België, toch zeker in Vlaanderen werd er nog geen beroep gedaan op vrijwilligers en we wilden wel eens uitzoeken wat de betekenis van vrijwilligers kan zijn binnen slachtoffer-daderbemiddeling.

Voor we van start gingen, wensten we eerst voor onszelf duidelijk te krijgen wat de betekenis zou kunnen zijn, welke doelstellingen leken ons opportuun en hoe dient zo'n vrijwilligerswerking er uit te zien. Hiervoor hebben we niet alleen grensoverschrijdende literatuur geraadpleegd maar zijn we ook ten rade gegaan bij enkele deskundigen, zeg maar personen die hier wel een idee of visie over hebben of reeds ervaringen hadden met vrijwilligers te werken in gelijkaardige materie. Ook binnen het team werd er menige uurtjes over nagedacht en vergaderd.

Bal

Dit voorbereidend werk heeft uiteindelijk geleid tot een visietekst. Zoals de naam het zelf zegt, gingen we op zoek naar een achterliggende visie en mogelijke doelstellingen van een vrijwilligerswerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling. Verder wordt in deze tekst beschreven hoe we zo'n vrijwilligerswerking concreet wensten uit te bouwen. Ik durf hier gerust te stellen dat het een degelijk en betrouwbaar werk werd, en dit dank zij het zeer deskundig werk van Lieve Bradt, in 2004 stagiaire op Bal.

Deze visietekst werd besproken op de stuurgroep, die zijn fiat gaf voor de start van een vrijwilligersproject. Vermits we binnen het strafrechterlijk kader werken was een akkoord en engagement van het parket zeer belangrijk. In overleg met het parket-generaal werden nog enkele thema's verder uitgeklaard.

Gelijktijdig werd er een werkgroep met externe leden opgericht die het project opvolgt en advies geeft.

Intussen waren we bij de provincie Vlaams-Brabant gaan aankloppen voor subsidies en dankzij een tweejarige subsidie konden we een halftijds personeelslid extra aanwerven om de vrijwilligerswerking uit te bouwen. Na die twee jaar ging Proximus het zelfde engagement aan voor een bijkomend jaar, dat leidde tot een eerste evaluatie en verdere integratie in de huidige werking.

Tenslotte wil ik toch ook aanhalen dat dit alles alleen maar mogelijk was enerzijds door het enthousiasme, de betrokkenheid van het hele balteam maar ook Oikoten, onze werkgever die ons de kans geeft om voortdurend te reflecteren over de werking, te zoeken naar een kwaliteitsvol aanbod en in dit kader ook kansen geeft om vernieuwend te werken.

Visie

Voor ik concreter inga op welke stappen we allemaal hebben gezet, wil ik eerst even stilstaan bij de visie en de doelstellingen die hier uit voortvloeiden.

Misschien is visie niet het juiste woord en is de term uitgangspunten gepaster. In ieder geval is de visie van waaruit we vertrekken deze van het herstelrecht. Ik beperk mij tot een korte schets gebaseerd op de visietekst. Het herstelrecht dat de laatste decennia een opmars kent, kennen we allemaal als een andere kijk op criminaliteit dan we tot dan toe gewoon waren. In het klassieke strafrecht definieert men misdrijven als een inbreuk op abstracte en morele rechtsregels. Binnen de herstelbeweging daarentegen wordt criminaliteit gezien als een inbreuk op personen en relaties. Hierbij zijn zowel dader, slachtoffer als de samenleving betrokken partij.

Bal

Herstelrecht kijkt niet alleen anders naar misdrijven maar wil er ook anders mee omgaan. De gevolgen en de schade die door het misdrijf zijn veroorzaakt staan centraal in het herstelrecht. Dit herstel kan bereikt worden door het conflict bespreekbaar te maken met de rechtstreeks betrokkenen. We streven naar een participatieve en communicatieve justitie.

Bemiddeling kan hier als methodiek een bijdrage leveren in de concretisering van het herstelrecht.

Waarom nu met vrijwillige bemiddelaars werken?

Wanneer we over het drieluk dader-slachtoffer-samenleving spreken zien we dat de samenleving weinig betrokken wordt in de bemiddeling. Uiteraard zijn er de gerechtelijke instanties die in het belang van de samenleving de norm bewaken en indien nodig gepast reageren. Maar wanneer we de samenleving zien als de medeburgers, zeg maar de gemeenschap waarin we wonen, merken we dat er weinig concrete linken zijn in de dagdagelijkse slachtoffer-daderbemiddelingen. Via het werken met vrijwilligers kunnen we actiever werk maken van het betrekken van de ruimere samenleving binnen herstelrechtelijke afhandelingen. Partijen worden immers via vrijwilligers, of zeg maar medeburgers op vrijwillige basis uitgenodigd om in communicatie te treden met elkaar.

Verder blijkt uit literatuur dat vrijwilligers drempelverlagend kunnen werken.

We weten ook dat na een conflict de betrokken partijen het vertrouwen in de maatschappij soms verliezen. Uit onderzoek blijkt dat vrijwilligers, als lid van deze maatschappij een belangrijke rol kunnen hebben om dit vertrouwen opnieuw te herstellen. Een uitgangspunt dat we eveneens terugvinden bij de vrijwilligerswerking van slachtofferhulp.

Verder kan het inschakelen van vrijwilligers een bijdrage leveren in het verspreiden van het herstelrechtelijke gedachtegoed en de idee van bemiddeling. Hoe meer vrijwilligers worden opgeleid en bemiddelen, hoe meer mensen in contact komen met het herstelidee. Maar op hun beurt hebben vrijwilligers ook contact met familie, vrienden, burens enz. Deze contacten kunnen bijdragen tot het verbreden van het maatschappelijk draagvlak, een thema waar we twee jaar geleden nog ons 10jarig bestaan aan ophingen.

Een laatste uitgangspunt is het lineair aanbod waar we naar streven. Hiermee bedoelen we dat éénieder die betrokken is bij een strafbaar feit (zijnde als dader, slachtoffer of mensen uit hun omgeving) een aanbod van bemiddeling krijgt. Binnen herstelbemiddeling minderjarigen kiezen we ervoor om mensen actief, op laagdrempelige wijze te benaderen. Opdat partijen op een geïnformeerde wijze kunnen kiezen of het bemiddelingsaanbod voor hen van betekenis kan zijn, trachten we zo veel mogelijk op huisbezoek te gaan.

Bal

Doelstellingen

Op basis van de voornoemde uitgangspunten komen we uiteindelijk tot drie doelstellingen. Drie doelstellingen waar vrijwilligers mogelijk een bijdrage in kunnen leveren.

- **Het realiseren van evenwaardige aandacht binnen het drieluik dader-slachtofferbemiddeling.**

Zoals zojuist aangehaald komt de samenleving weinig aan bod in de praktijk van bemiddeling. Via vrijwilligers trachten we de link met de samenleving te versterken. Dit omdat vrijwilligers, als lid van die samenleving de partijen willen begeleiden in hun communicatieproces.

- **Het garanderen van een veralgemeend lineair (laagdrempelig) aanbod**

Hiermee wensen we na te gaan in welk mate het werken met vrijwilligers noodzakelijk, wenselijk of misschien juist niet wenselijk is wanneer we ernaar streven dat elke dader en slachtoffer die in aanmerking komt volgens de criteria een kwaliteitsvol aanbod van bemiddeling krijgt.

- **De visie van herstelrecht en methodiek van bemiddeling uitdragen.**

Tijdens een proefperiode van twee jaar wensen we na te gaan in welke mate vrijwilligers een bijdrage kunnen leveren in de realisatie van deze doelstelling. Alhoewel sterk overtuigd van een aantal principes en hypothesen, blijft het voor ons een groot vraagteken wat dit in praktijk zou opleveren. Vandaar ook dat we het duidelijk als een proefproject zagen en zien.

Uitbouw van het project

BAL en hb-

De bemiddelingsdienst arrondissement Leuven (BAL) bestaat uit drie projecten.

BAL kent twee projecten voor meerderjarigen, waar een opsplitsing wordt gemaakt rekening houdend met de fase van de stafrechtspleging.

Ten eerste politieke schadebemiddeling (politie Leuven) Het gaat hier eerder om lichte feiten die zowel door parket als politie kunnen worden doorverwezen. De bemiddelaar zit effectief bij de politie en werkt voor de politiezone Leuven.. de werkgever is de politie Leuven.

Bal

Herstelbemiddeling meerderjarigen. Zij bemiddelen tav meerderjarige verdachten die gedagvaard worden, dit zowel voor als na vonnis. (in de voorafgaande strafrechtelijke procedure kan je tussen deze twee projecten ook nog Bemiddeling in Strafzaken (BIS) plaatsen, dat zich binnen het justitiehuis situeert.)

Een derde project herstelbemiddeling minderjarigen richt zich zoals het woord zelf zegt op minderjarige delictplegers. Hier wordt bemiddeld in alle fasen, dus zowel dossiers die niet als wel gedagvaard worden voor de jeugdrechter. De werkgever is Oikoten.

We kozen er voor om de vrijwilligerswerking binnen herstelbemiddelend minderjarigen uit te bouwen en dit om eerder pragmatische redenen.

Vermits binnen dit project in alle fasen van de strafrechtspleging bemiddeld wordt, leidt dit ook tot een grote diversiteit in aard, ernst en omvang van de feiten. Dit maakt dat vrijwilligers bijvoorbeeld kunnen starten in lichte feiten en zo doorgroeien .

Een ander en misschien wel de belangrijkste reden is dat dit project uit meerdere bemiddelaars bestaat. Zoals de praktijk heeft uitgewezen is het aangewezen dat de uitwerking van een vrijwilligersproject door meerdere teamleden gedragen wordt.

Verder hebben we in dit project reeds jaren een continue, stabiele doorverwijzing van dossiers, dit vanwege de vlotte en aangename samenwerking met de doorverwijzers; het parket van Leuven.

De keuze om de vrijwilligerswerking binnen hb- uit te bouwen, wil niet zeggen dat er geen betrokkenheid en engagement is vanuit de andere projecten. Van in het begin hebben we ervoor gekozen dat dit een project van het hele balteam is.

Verhouding beroepskrachten en vrijwilligers

Op basis van literatuur maar ook op advies van externen zijn we overtuigd dat er een duidelijk onderscheid moet zijn tussen de taken van vrijwilligers en beroepskrachten.

Het grote verschil tussen de vrijwilligers en de betaalde krachten is dat de taken van de vrijwilligers volledig bestaan uit het bemiddelen zelf.

Het wordt het meest duidelijk als ik aangeef wat wij extra doen. Zie het maar als een verantwoording waarom wij wel betaald worden.

In eerste instantie blijven de beroepskrachten ook bemiddelen en staan wij dus in voor de garantie dat in elk doorverwezen dossier een bemiddelingsaanbod kan plaatsvinden. Wij blijven ook de contactpersoon naar de doorverwijzers. Concreet wil dit zeggen dat wij de dossiers op het parket gaan inlezen, de noodzakelijke gegevens noteren en deze doorspelen aan de vrijwilligers.

Bal

Hetzelfde gebeurt bij de afsluiting van de bemiddeling waar de professionelen het rechtstreekse contact vormen met de jeugdrechters en het parket.

Verder doen de betaalde krachten ook de hergo's en sinds twee jaar ook hergo op school. Ook alle vormen van overleg, vergaderingen met partners, doorverwijzers en alle structurele werk zijn extra taken voor de betaalde bemiddelaars, net zoals de registratie van de dossiers.

De vrijwilligerswerking op zich impliceert natuurlijk ook veel extra taken, zoals verder zal blijken.

Werving en selectie

Vermits het om een proefproject gaat, beslissen we aanvankelijk gericht en kleinschalig te werven. We trachten enerzijds via eigen mailing personen te bereiken die mogelijk interesse hebben of op hun beurt mensen kennen die interesse hebben. Anderzijds was er in 2005 veel pers aanwezig op de voorstelling van het jaarverslag van Bal. Zij hebben uitgebreid bericht over onze toekomstplannen om met vrijwilligers te starten. Dit leidde tot verschillende spontane telefonische reacties van mensen die interesse toonden in dit vrijwilligerswerk.

Alle geïnteresseerden worden uitgenodigd op een infoavond. Het doel van deze avond is de aanwezigen beter te informeren zodat zij voor zichzelf kunnen nagaan of dit vrijwilligerswerk hen interesseert en tevens ook haalbaar is. We vinden het belangrijk dat kandidaten weten dat wij een engagement van twee jaar verwachten. Vrijwilligers gaan immers ongeveer pas na een jaar zelfstandig aan de slag. Verder verwachten we dat zij gemiddeld vier uur per week vrijmaken om zo toch per jaar een minimum aantal dossiers te kunnen doen. We zijn ons bewust dat we een vrij groot engagement verwachten en vinden het dan ook belangrijk hier van in het begin duidelijk over te communiceren.

Vervolgens kan men zich per brief kandidaat stellen waarna er een kennismakingsgesprek plaatsvindt. Tijdens dit gesprek proberen we samen met de kandidaat zo goed mogelijk na te gaan of hij of zij met zijn houding, persoonlijkheid en vaardigheden een geschikte bemiddelaar zou zijn, uiteraard na het volgen van een opleiding. Een ander belangrijk aspect is de motivatie van de vrijwilliger. Kunnen zij zich herkennen in de vooropgestelde visie en doelstellingen en scharen zij zich achter het idee dat vrijwilligers een bepaalde meerwaarde kunnen bieden.

Vooraf hadden we vooropgesteld om 10 kandidaten te selecteren. Dit zijn er uiteindelijk 12 geworden. We hielden er rekening mee dat kandidaten reeds tijdens of kort na de opleiding konden afhaken.

Bal

Opleiding en training

Bij de start van de opleiding wordt er een afsprakennota tussen Oikoten en de vrijwilliger ondertekend. Deze nota bevat de wederzijdse engagementen en afspraken.

Al zijn wij er van overtuigd dat in principe iedereen kan bemiddelen en dat dit niet noodzakelijk gekoppeld moet worden aan een bepaald diploma of opleiding, toch is bemiddeling een specifieke methodiek die enige training en vorming vraagt.

De opleiding zelf bestaat uit 45 uur gespreid over 11 vormingsmomenten gedurende vier maanden. De opleiding omvatte twee luiken: enerzijds informatie en kennisoverdracht rond bepaalde thema's, anderzijds een kennismaking met de methodiek van de bemiddeling. Ieder krijgt ook een kft met enerzijds info rond methodiek, teksten en anderzijds is de kft een soort draaiboek voor een startende bemiddelaar.

Aansluitend op de vorming start de training van de vrijwilligers. Dit wil zeggen dat de vrijwilliger samen met een professionele bemiddelaar dossiers opneemt en samen huisbezoeken doet. Elke vrijwilliger krijgt een persoonlijke coach. In het begin bestaat de taak van de vrijwilligers vooral uit observatie om dan geleidelijk aan meer aspecten van de bemiddeling op te nemen en uiteindelijk een volledige bemiddeling zelfstandig te doen. Op deze wijze krijgt elke vrijwilliger de kans om op eigen tempo te leren.

Voor de professionele bemiddelaars is de training een tijdsintensieve periode. Elke bemiddelaar traint drie vrijwilligers en we ondervinden dat dit echt wel het maximum is. Vermits verschillende vrijwilligers nog een job hebben, is het niet altijd gemakkelijk om de agenda's op elkaar af te stemmen.

Anderzijds is het ook een zeer leerrijke en inspirerende periode. Het is altijd aangenaam om na een huisbezoek te reflecteren over het gevoerde gesprek, de methodiek, de principes,....

Coaching en ondersteuning

Ook na de training, wanneer de bemiddelaars zelfstandig bemiddelen, behouden de vrijwilligers een persoonlijke coach. Deze coach geeft de nieuwe dossiers door aan de vrijwilliger en volgt het dossier op. Op regelmatige basis hebben zij overleg over het verloop van de bemiddeling, dit via mail, telefoon of persoonlijk contact. De vrijwilliger kan steeds terecht bij de coach en indien deze er niet is, kan hij bij een andere betaalde bemiddelaar van het balteam terecht.

Bal

Tijdens de training zijn we ook gestart met het organiseren van terugkomavonden. 8 keer per jaar komen we samen om ervaringen uit te wisselen, stil te staan bij knelpunten, vragen of bepaalde thema's.

Coaching en ondersteuning kan je ook zien als een permanente zorg, iets waarvan de vrijwilligers zelf het belang aangeven. En met permanente zorg hebben we het niet alleen over bereikbaarheid, terugkomavonden en methodische ondersteuning maar ook over formele zaken; zoals een goede verzekering, een correcte onkostenvergoeding, het aanbieden van gsm's.

En uiteraard moet het niet altijd even serieus zijn en doen we twee keer per jaar een informele activiteit of ontspanningsactiviteit.

Onze vrijwilligersgroep

Twaalf vrijwilligers starten de eerste opleiding waarvan er nu (juni 2008) nog 6 actief zijn. De groep bestaat uit 8 vrouwen en 4 mannen. De groep is een typische vrijwilligersgroep, in die zin, dat vrijwilligers een familiaal leven hebben dat een extra engagement toelaat. Zeg maar de ouders met jonge kinderen vinden we niet terug bij onze vrijwilligers.

Wat opvalt is dat vele vrijwilligers een menswetenschappelijke opleiding hebben genoten of zich later in deze richting zijn gaan bijscholen, ook die vrijwilligers die we bij de werving via de pers hebben bereikt. We vermoeden dat de thematiek dan ook een bepaalde doelgroep aanspreekt.

Een halvering van het vrijwilligersaantal in drie jaar tijd, zien we als een natuurlijke evolutie. De reden van afhaken is meestal omdat het vrijwilligerswerk niet meer combineerbaar is met de job. Vaak gaat het over een verandering van job of invulling waardoor er niet voldoende tijd is voor het vrijwilligerswerk. Tot nu toe haakt niemand af omdat hij er is op uitgekeken.

Eerste bevindingen en evaluatie

Hoe?

Wat zijn nu onze eerste bevindingen, indrukken na bijna drie jaar. Om een grondige evaluatie te doen, klopte de KU Leuven reeds twee maal aan bij de Vlaamse Overheid voor een wetenschappelijk onderzoek. Helaas wenst de overheid hier voorlopig althans niet op in te gaan. Bij gebrek aan wetenschappelijk onderzoek hebben we dan zelf als volgt een eerste evaluatie gehouden:

Ten eerste binnen het team zelf hebben we regelmatig stilgestaan bij het project in zijn verschillende facetten.

Ook vanuit de vrijwilligers zelf krijgen we veel reacties, tips, aandachtspunten, dit zowel tijdens de terugkomavonden als tijdens individuele contacten. Eén maal per jaar houden we ook een opvolgingsgesprek met elke vrijwilliger afzonderlijk.

Bal

Via onze registratie kunnen we meer info krijgen over het concrete bemiddelingsdossier. Zijn er frapante verschillen tussen de vrijwilligers en de professionele bemiddelaars?

Met de hulp van enkele stagiairs slagen we er in om bepaalde aspecten grondiger te evalueren.

- Zo doet Ine Vanderbiesen, student pedagogie, een uitgebreide bevraging bij de vrijwilligers over de kennismakingsgesprekken en de opleiding.

- Katrien Nys, criminologiestudent doet in haar thesis een onderzoek naar de perceptie van de vrijwillige bemiddelaar door de partijen (slachtoffer, daders en ouders). Aan de hand van een vragenlijst heeft zij partijen bevraged over de bemiddeling, de bemiddelaar en het gegeven dat de bemiddelaar een vrijwilliger was. Vooraf wordt niet meegedeeld dat de bevraging zich op de vrijwilliger richt, maar op de bemiddeling in het algemeen,... dit om sociaal wenselijk antwoorden te vermijden en de motivatie tot deelname niet te beïnvloeden.

Zoals reeds gezegd zijn de bevindingen die hieruit voortvloeien geen wetenschappelijk onderzochte resultaten maar geven anderzijds toch al een bepaald beeld en interessante informatie.

Bevindingen

Ik wil graag beginnen met de instelling en inzet van de vrijwilligers: Het is misschien cliché maar wel zeer gemeend en meer dan het vermelden waard. Hun gedrevenheid, hun enthousiasme, nieuwsgierigheid, hun inzet maar ook het respect en de houding t.a.v. elkaar is bewonderenswaardig en werkt steeds motiverend en inspirerend.

De vrijwilligers dagen ons ook uit. Voortdurend worden we bevraged rond methodiek, principiële keuzes, afspraken rond procedures. Hun bevindingen, ervaringen en reflecties zijn zeer waardevol in de verdere concept- en methodiekontwikkeling.

Uit de bevraging over de opleiding die we voor de vrijwilligers organiseerden, blijkt dat zij hier in grote mate tevreden over waren, zowel naar inhoud als vorm. Hier en daar kregen we enkele concrete tips die we zeker kunnen gebruiken als we met een nieuwe groep starten.

Wat betreft het aantal dossiers blijkt uit de registratie dat de vrijwilligers 20% van onze dossiers opnemen. In 2007 betekent dit dat zij 45 dossiers afronden. Verder zien wij geen noemenswaardige verschillen met de professionelen.

Bal

Verder merken we dat vrijwilligers zeer intensief en procesmatig werken in hun bemiddeling. Partijen kunnen volledig op hun bemiddelaar rekenen en de vrijwilliger zal alle inspanningen leveren die vereist zijn opdat een bemiddeling alle kansen krijgt; inspanningen die niet steeds haalbaar zijn voor een professionele bemiddelaar. Een professionele bemiddelaar zal bijvoorbeeld vanuit tijdsoverweging sneller telefonisch informatie overbrengen van de ene partij naar de andere, daar waar de vrijwilliger opnieuw een huisbezoek zal plannen.

Wat ons tijdens de gezamenlijke huisbezoeken opvalt is de opstelling of houding die vrijwilligers aannemen tav de partijen. Meerdere keren wordt ik persoonlijk geconfronteerd met het feit dat bij de afronding van het huisbezoek de vrijwilliger nog volop in gesprek is of gaat met het slachtoffer of de dader. Het viel en valt ons nog steeds op dat vrijwilligers uitgebreid tijd nemen voor het verhaal van de mensen en 'het informele contact'. Later tijdens een toelichting van Johan Deklerck tijdens een vergadering van de werkgroep wordt mij duidelijker waar het om gaat. Johan spreekt van de ontmoetingsgraad. De vrijwilligers halen hun tevredenheid vooral uit het contact met de partijen. Vrijwilligers zullen het slachtoffer en de dader, vanuit hun relatie als medeburger, nog meer als een persoon/ of medeburger benaderen.

Ook uit het thesisonderzoek blijkt dat partijen, de vrijwilliger vaak percipiëren als een medeburger. Men voelt zich sneller op zijn gemak omdat het een vrijwilliger is. Dit kan een indicatie zijn dat het bemiddelingsaanbod door een vrijwilliger inderdaad als laagdrempeliger wordt ervaren.

Een ander element dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat elke bevroegde partij enorm wist te appreciëren dat de bemiddelaar dit zuiver op vrijwillige basis deed. Uit de theorie blijkt dat dit een belangrijke stap kan zijn om het geschonden vertrouwen in de samenleving te herstellen. Sommige partijen wisten echter niet dat de bemiddelaar een vrijwilliger was. Het toonde aan hoe belangrijk het is dat vrijwillige bemiddelaars zich effectief als vrijwilliger voorstellen. Het feit dat er bij sommige vrijwilligers aanvankelijk aarzeling bestond, uit angst als niet deskundig genoeg beschouwd te worden, wordt eveneens in het onderzoek ontkracht. Niemand die de vrijwilliger ondeskundig vond of in de toekomst expliciet voor een professionele bemiddelaar zou kiezen uitgezonderd een enkeling die denkt in zwaardere zaken toch voorkeur te geven aan een betaalde bemiddelaar.

Algemeen kunnen we stellen dat de resultaten uit het onderzoek hoopgevend zijn, des te meer omdat het hier gaat om een bevraging bij de eerste bemiddelingen die de vrijwilligers zelf deden. Ook ontvingen we al een aantal keren van partijen zelf of via derden zeer positieve feedback over de bemiddelaar die dan een vrijwilliger bleek te zijn.

Bal

Aandachtspunten

Naast dit positief nieuws zijn er uiteraard nog aandachtspunten of vragen waar we zelf nog zoekende in zijn.

De opstart van een vrijwilligersproject vraagt een groot engagement en investering van het hele team. De subsidies van de provincie Vlaams-Brabant en Proximus hebben ons zeker een eind op weg geholpen maar bleken ook noodzakelijk om dergelijk nieuw project uit te bouwen. We zien dat de vrijwilligers momenteel 20% van onze dossiers opnemen. Eénmaal een vrijwilligerswerking draait, vermoeden we dat de tijd die vrij komt door de dossiers die de vrijwilligers opnemen in evenwicht staat met de investering van de betaalde krachten.

Een tweede aandachtspunt is de vrije tijd of het profiel van de vrijwilliger. Naast een fulltime job, nog tijd vrijmaken om te bemiddelen, is zeer bewonderenswaardig maar is niet altijd evident. Bemiddeling is een engagement waar je best je hoofd voor vrij maakt en niet 'een tussendoortje'. Wanneer we een nieuwe groep vrijwilligers werven zal 'de vrije tijd' een extra aandachtspunt zijn.

Een blijvend aandachtspunt is de taakinvulling van de vrijwilligers. We hebben de eer met een zeer geëngageerde groep vrijwilligers te mogen werken. Hun interesse gaat vaak ook verder dan de methodiek van bemiddelen. Verschillende vrijwilligers voelen zich betrokken op heel het herstelrechtelijk gebeuren. Hun honger naar meer informatie hieromtrent is zeer typerend. Ook hun deelname aan het herstelfonds voor gedetineerden, hun deelname aan bijvoorbeeld activiteiten als Café Detiné, aan vormings- en studiedagen, getuigen hier van. Hun ideeën en betrokkenheid op dit vlak, werkt zeer inspirerend en zijn een verrijking voor het team.

Maar ook hun interesse in hergo of bemiddeling van meerderjarige verdachten en daders, ja zelfs in de fase van de strafuitvoering. We zien dit zeker als kansen, mogelijkheden en uitdagingen. Tegelijkertijd kan je je afvragen hoe ver we hierin kunnen gaan en hoe motiveer je dat de ene wel en de andere niet wordt betaald. Dit zijn thema's die zeker om verdere bespreking vragen.

Hiermee samenhangend kun je de vraag stellen hoe deskundig de vrijwilliger moet zijn. Zoals al eerder aangehaald zijn we het onze partners, de doorverwijzers maar nog meer de daders en slachtoffers zelf verschuldigd dat zij een deskundig, kwaliteitsvol aanbod krijgen. Het blijft uiteraard zoeken naar een evenwicht waar ook nog ruimte is voor de spontaniteit en persoonlijkheid van de bemiddelaar.

Evaluatie doelstellingen

Met al deze bevindingen wil ik graag even terugkijken naar de doelstellingen die we vooropstelden.

Het versterken van de link met de samenleving

We zien we dat de grote appreciatie van de partijen, de belangenloze inzet van de vrijwillige bemiddelaar, het laagdrempelig aanbod, de positie van waaruit de vrijwilliger een relatie aangaat met de partijen.... dat dit allemaal bevindingen zijn die er op wijzen dat vrijwilligers de link met de samenleving kunnen versterken en het vertrouwen van de burger in de samenleving en justitie kan vergroten.

Het garanderen van een lineair laagdrempelig aanbod, is al moeilijker te evalueren.

Het aantal dossiers dat de actieve vrijwilligers (zes personen) opnemen, benadert de dossierlast van één professionele bemiddelaar. We streven ernaar dat, éénmaal een vrijwilligerswerking draait, de tijd die de professionelen in de werking steken, in evenwicht is met de tijd die vrijkomt door de dossiers die de vrijwilligers opnemen. Momenteel kunnen we niet besluiten dat we meer dossiers kunnen opnemen met vrijwilligers. De vraag is of dit kwantitatief streven effectief een doelstelling moet zijn en zo ja we bijvoorbeeld meer vrijwilligers met meer vrije tijd en een nog groter engagement moeten aanwerven?

Eerder werd reeds toegelicht dat we binnen het project minderjarigen kiezen voor een laagdrempelige werkwijze door partijen actief te benaderen en die stappen te zetten die nodig zijn voor een kwaliteitsvolle bemiddeling. Vermits vrijwilligers zeer intensief en procesgericht werken vormen zij een belangrijke schakel in het streven naar een veralgemeend aanbod, zeker wanneer er voor een tijdintensief laagdrempelig aanbod wordt gekozen.

Het uitdragen van de visie van herstelrecht en de methodiek van bemiddeling.

Deze laatste doelstelling is misschien wel het moeilijkste te meten. Het is echter wel een gegeven dat we met onze vrijwilligerswerking op zijn minst 12 burgers extra hebben ondergedompeld in de visie van herstelrecht en de methodiek van bemiddeling. En regelmatig vertellen de vrijwilligers hoe zij met familie, vrienden of kennissen over hun vrijwilligerswerk spreken. Ook hier kunnen vrijwilligers dus een belangrijk schakel vormen in het realiseren van deze doelstelling.

Bal

Besluitend kunnen we zeggen dat op basis van onze eerste bevindingen een vrijwilligerswerking zeker een bijdrage kan leveren in het nastreven van de vooropgestelde doelstellingen.

Toekomst

Eerst en vooral dien ik te vermelden dat we momenteel (juni 2008) een nieuwe groep wensen te starten. Om de continuïteit en het voortbestaan te garanderen, is het wenselijk nieuwe vrijwilligers aan te werven. Op dit moment starten we een nieuwe werving. En uit de positieve perservaringen van vorige keer, kiezen we nu wel bewust om via nieuwsbrieven, streekkranten enz. een brede oproep te doen.

Verder zijn we nieuwsgierig hoe andere diensten staan tegenover het werken met vrijwilligers. We hebben zeker niet de intentie of pretentie om met dit project op de horten te gaan maar willen graag in dialoog gaan met andere bemiddelingsdiensten die interesse hebben om met vrijwilligers te starten.

Binnen het project herstelbemiddeling minderjarigen willen we nagaan wat de betekenis kan zijn van vrijwilligers bij hergo (herstelgericht groepsoverleg), of hergo op school. En als een vrijwilligerswerking bij minderjarigen van betekenis is, is de kans reëel dat dit ook zo geldt voor meerderjarige verdachten en daders.

Maar alvorens deze stappen worden gezet, willen we graag eerst grondiger stilstaan bij het doel en de betekenis van een vrijwilligerswerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling.

Onze eerste bevindingen tonen aan dat een vrijwilligerswerking zeer waardevol is en een belangrijke rol kan spelen in het nastreven van een aantal doelen. Gedurende drie jaar hebben we dit op experimentele basis kunnen verkennen en een aantal conclusies kunnen trekken. Dit wil echter niet zeggen dat het werk af is. We beseffen dat we nu verder keuzes moeten maken en conceptueel verder moeten uitzoeken waar we juist met onze vrijwilligerswerking naar toe willen. Welke doelstellingen stellen we werkelijk voorop? Waarom kiezen we nu juist voor vrijwilligers? Wat willen we juist bereiken?

Dit proces willen we nu aangaan zowel intern, binnen het team, met de vrijwilligers zelf, in de werkgroep maar ook breder. Het feit dat we hier allemaal samen zitten, maakt hier deel van uit.

Bal

Op diverse niveaus en vanuit verschillende hoeken willen we straks het debat aangaan over de betekenis van een vrijwilligerswerking binnen slachtoffer-daderbemiddeling. En al richt de discussie zich op slachtoffer-daderbemiddeling, uiteraard zijn er linken naar andere domeinen zoals slachtofferhulp, daderhulp, de bijzondere jeugdzorg, burenc conflicten, enz. Kijk maar naar de samenstelling van de deelnemers van deze namiddag. Dit geeft weer dat vrijwilligers en bemiddeling zich in een breed veld situeert en we zijn dan ook blij dat we vanuit verschillende invalshoeken de discussie kunnen voeren.

Bal

Verslag Debat

Panelleden:

- Peter Casteur: Vlaamse Gemeenschap Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Agent-schap Jongerenwelzijn
- Daniëlle Cordemans: Parket Leuven
- Johan Deklerck: Leuvens Instituut voor Criminologie
- Lies Van Criekege: vrijwilliger BAL
- Inge Van Droogenbroeck: Stafmedewerker Lodewijk de Raet
- Leo Van Garsse: vzw Sugnomè

Moderator:

- Jan Huys

Verslaggevers:

- Nele Devarrewaere, Els Horemans en Natalie Van Paesschen

Verloop debat:

Er worden drie stellingen voorgelegd aan het panel. Na elke stelling mag ieder panellid groen (voor) of rood (tegen) stemmen. Alle panelleden kunnen hun stem motiveren waarna het publiek mag stemmen en zijn mening verwoorden.

STELLING 1: VRIJWILLIGERS EN PROFESSIONELEN MOGEN NIET IN GELIJKAARDIGE DOSSIERS BEMIDDELEN

Stemming panel

Stemde groen: Leo;

Stemden rood: alle anderen

LEO:

Leo stemt als enige voor de stelling. Leo's argument hiervoor gaat niet over deskundigheid, want er zijn geen aanwijzingen dat vrijwilligers niet deskundig zouden zijn.

Maar: er zijn wel verschillen tussen vrijwilligers en betaalde krachten die we niet mogen negeren.

Bal

Het engagement van een vrijwilliger is relatief vrijblijvend in vergelijking met dat van een professioneel. Een professionele moet continuïteit kunnen garanderen, een vrijwilliger is hiertoe veel minder verplicht. Daarom is het wellicht beter om bepaalde dossiers waarin permanente beschikbaarheid is vereist door een professioneel te laten opnemen en niet door een vrijwilliger.

Ook complexe technische dossiers (bv, 3 daders en 50 slachtoffers) zijn wellicht eerder voor professionelen bestemd dan voor vrijwilligers.

LIES:

Vrijwilligers zijn deskundig, want ze zijn goed opgeleid. Er is dus geen reden waarom zij 'moeilijke' dossiers niet zouden kunnen opnemen. Vrijwilligers krijgen de kans om naar de moeilijkere dossiers toe te groeien en worden voldoende ondersteund om na verloop van tijd zware en complexe dossiers op te nemen.

Lies is het er wel mee eens dat vrijwilligers best dossiers krijgen die voldoende interessant zijn, opdat het vrijwilligerswerk voldoende zou blijven geven. Persoonlijk zou ze het bijvoorbeeld niet erg vinden als de professionals de typische verzekeringsdossiers voor zich nemen.

PETER:

Peter heeft eerst nog een vraag over de manier waarop de dossiers nu geselecteerd worden voor de vrijwilligers. Gebeurt er reeds enige selectie door de professionelen op basis van bepaalde criteria? (Lies licht kort toe dat vrijwilligers een dossier kiezen in overleg met de coach).

Peter vindt dat je dossiers niet in categorieën kan gieten. Er zijn geen vaste criteria die bepalen welk dossier wel of niet door een vrijwilliger kan worden opgenomen. Hij vindt dus dat er geen principieel onderscheid moet zijn tussen dossiers voor vrijwilligers en dossiers voor professionelen. Zoals het nu verloopt is het logisch: de dossierkeuze verloopt in samenspraak tussen professioneel en vrijwilliger.

Daniëlle CORDEMANS:

Mevr. Cordemans heeft er vertrouwen in dat BAL de vrijwilligers voldoende coacht, opleidt en steunt om alle soorten dossiers aan te kunnen. Ze rekent er ook op dat de VW'ers het beroepsgeheim respecteren.

Het parket onthoudt zich van inmenging met de dossierverdeling tussen professionelen en vrijwilligers en in de vrijwilligerswerking. Ze rekent erop dat BAL over de kwaliteit blijft waken.

Verwijzend naar Leo's opmerking werpt Cordemans tegen dat permanente beschikbaarheid soms net bij professionelen een heikel punt kan zijn: vrijwilligers zijn vaak wél beschikbaar op uren waarop professionelen niet werken.

Bal

Aangezien het parket weinig inhoudelijke info krijgt over de bemiddelingen hebben zij ook geen zicht op de effecten van het werken met vrijwilligers op het bemiddelingsproces en het resultaat ervan. Cordemans is daarom net als BAL vragende partij naar wetenschappelijk onderzoek wat betreft het inschakelen van vrijwilligers in de bemiddelingspraktijk.

JOHAN:

Johan verbindt deze stelling in eerste instantie aan het thema van de 'legitimering van de professional'. Sommige professionals hebben het moeilijk als vrijwilligers in alle soorten dossiers kunnen bemiddelen. Want, waar is de legitimering van de professionals, als hun werk ook door vrijwilligers kan worden gedaan? Wie is de professional nog, welke waarde heeft hij als een onbetaalde kracht even goed presteert? De stelling zou dan ook wel eens weerstand kunnen oproepen bij sommige betaalde bemiddelaars.

In verband met de term 'gelijkaardige dossiers' maakt Johan de bedenking dat er ook onder professionals een dossierverdeling plaatsvindt. Professionele bemiddelaars interesseren/-specialiseren zich ook in bepaalde soorten dossiers. In die zin is er ook binnen de groep van betaalde krachten geen louter toevallige verdeling van dossiers. Het zou dan ook niet verwonderlijk zijn als bepaalde vrijwilligers vaker bepaalde dossiers opnemen. Het is dus best mogelijk dat er in de praktijk verschillen zijn tussen bepaalde professionals en vrijwilligers in het soort dossiers dat ze opnemen. Dit betekent evenwel niet dat er een principieel onderscheid moet zijn tussen dossiers voor professionals en dossiers voor vrijwilligers.

Johan merkt tenslotte nog op dat de studiedag weer eens laat zien dat het werken rond menselijke relaties erg belangrijk is voor vrijwillige bemiddelaars. Dossiers waarin het menselijke aspect slechts weinig aan bod komt, kunnen dan ook demotiverend werken voor de vrijwilliger. Men doet er goed aan er rekening mee te houden bij de dossierverdeling. Succeservaringen en tevredenheid hebben meer te maken met menselijke relaties.

INGE:

Inge acht zich geen kenner van de wereld van herstelbemiddeling. Ze wil wel graag een opmerking meegeven vanuit haar ervaring met vrijwilligerswerking in het algemeen. Uit ervaring weet zij dat er in vrijwilligerwerkingen vaak spanningen ontstaan in verband met de afbakening van taken tussen professionelen en vrijwilligers: wie doet precies welke taken en welke taken niet?

Om die valkuil te vermijden is het belangrijk dat er voldoende duidelijkheid is rond de taakverdeling en dat de taakverdeling bespreekbaar is.

Bal

Daarnaast uit Inge de bekommernis dat vrijwilligers dossiers moeten krijgen die hun vrijwillige inzet verantwoorden. De tijdsinvestering van de vrijwilliger moet in verhouding staan tot de inhoud van het dossier.

LEO:

Leo sluit aan bij Inge's laatste opmerking: hij waarschuwt ervoor dat we van vrijwilligers niet kunnen verwachten dat zij lastige, zware, saaie dossiers op zich willen nemen. Het dossierwerk moet voldoende boeiend zijn voor hen. Van de professional daarentegen, mag je wel de garantie verwachten dat ook de saaie dossiers professioneel worden behandeld.

Publiek

Stemt vooral ROOD

JEF MOSTINCKX (Publiek):

Vanuit het publiek maakt Jef Mostinckx de opmerking dat vrijwilligers soms net wél erg goed geplaatst zijn om te bemiddelen in dossiers met een moeilijke relationeel-menselijke inhoud. Vrijwilligers maken immers vaak meer tijd vrij per dossier en gaan vanuit een mens-tot-mens-benadering te werk.

LEO:

Leo heeft zijn bedenkingen bij het inzetten van vrijwilligers bij de zware, emotioneel belastende dossiers. Zijn eerste argument is dat het niet op voorhand valt in te schatten hoe zwaar het dossier gaat aankomen bij de bemiddelaar. Van een professionele bemiddelaar kunnen we verwachten dat hij daarmee weet om te gaan. Bij een vrijwilliger daarentegen, moeten we toch extra omzichtig omgaan met diens fysieke en morele integriteit. Kunnen we het wel maken om vrijwilligers aan dergelijk, onvoorspelbaar risico bloot te stellen? Leo's tweede argument gaat over ondersteuning. We mogen vrijwilligers alleen in emotioneel zware dossiers inzetten als we ook voldoende (emotionele) ondersteuning kunnen garanderen.

PETER:

Peter toont zich nogal verbaasd over Leo's mening over vrijwillige bemiddelaars in zware dossiers. Volgens hem maakt de studiedag duidelijk dat vrijwilligers voldoende deskundig zijn opgeleid om zware dossiers aan te kunnen en ook dat er voldoende coaching wordt voorzien.

Bal

KRISTEL Buntinx, bemiddelaar (Publiek):

Kristel volgt Leo grotendeels en is het er zeker mee eens dat er voldoende ondersteuning moet worden voorzien als men vrijwilligers mee inzet in zware dossiers.

Anderzijds merkt ze op dat vrijwilligers soms gespaard blijven van bepaalde omstandigheden die emotioneel zware dossiers zo belastend maken voor professionals. Zo moeten professionals vaak in verscheidene zware dossiers tegelijk bemiddelen. Dit maakt hun werk extra belastend. Een vrijwillig bemiddelaar zou van deze extra moeilijkheid gespaard blijven. Een ander element dat extra belasting meebrengt voor een professionele bemiddelaar, is dat die na een emotioneel zwaar gesprek vaak meteen naar een vergadering moet hollen of andere verplichtingen heeft. Er wordt van hem/haar verwacht dat hij/zij dan het hoofd meteen kan vrijmaken. Ook dit is iets wat van een vrijwilliger niet wordt verwacht. Ook hier heeft de vrijwilliger dus een voordeel.

STELLING 2: VRIJWILLIGERS KUNNEN VANUIT HUN POSITIE HET CONFLICT BETER TERUGGEVEN AAN DE PARTIJEN

Stemming panel

Rood: 3 (Daniëlle, Peter, Leo)

Groen: 3 (Lies, Inge, Johan)

LIES:

Lies stelt dat een vrijwilliger meer tijd kan steken in een dossier. Op die wijze biedt een vrijwilliger kwaliteit aan het bemiddelingsproces. Langs de andere kant is de mening van Lies ook wel een beetje rood gekleurd, gezien zij vindt dat vrijwilligers ook aanvullend werken.

INGE:

Het antwoord op deze stelling hangt wat af van het model van waaruit je de stelling bekijkt. Bemiddeling lijkt te worden benaderd vanuit het hulpverleningsmodel. Vanuit dit model stel je jezelf sneller de vraag: "Word ik hier geholpen?" en dit plaatst partijen in een passievere rol. Een vrijwilliger roept een meer actieve houding op. Je vraagt je dus af hoe je het gesprek aangaat. Hoewel een vrijwilliger sowieso in een andere rol zit dan een professional vraagt deze stelling ook om een nuancering: beroepskrachten kunnen zich wellicht ook in zulke rol plaatsen.

JOHAN:

Volgens Johan zitten in deze stelling een aantal premissen. Het conflict wordt van de betrokkenen afgenomen en je moet het teruggeven. Maar het conflict wordt ook afgenomen voor een specifiek doel, namelijk normativiteit. De theorie van conflict en delinquentie kent dus een dubbel antwoord. Enerzijds is er het 'recht doen' en anderzijds is er de 'vrijheid herstellen'.

Bal

Het verlies van vrijheid is een gevolg van zware feiten. Bij 'vrijheid herstellen' hoort de notie vrije wil. Hier komt de vrijwilliger te voorschijn. Een vrijwilliger staat in een andere verhouding tot de vrijheidsgedachte dan een beroepskracht. Een vrijwilliger heeft 'iets direct, iets onmiddellijk, iets delend'. Een beroepskracht daarentegen beweegt zich via een 'kanaal'. Hij zit in een betaalde functie met werkuren. Johan benadrukt dan ook de intrinsieke kwaliteit van het begrip vrijwilligheid die maakt dat een vrijwilliger vertrekt vanuit een andere positie, een meer gedeelde positie.

Hoewel Johan het eens is met de stelling, kleurt hij zijn mening een heel klein beetje rood omdat je ook niet kan stellen dat een professional het bemiddelingswerk dan niet goed doet. Een professional moet op dat vlak wel meer opletten dan een vrijwilliger. Het vraagt volgens Johan van een professional een extra inspanning om zich bewust te zijn en blijven van het kwaliteitsaspect. Bij een professional is het risico aanwezig om te vervallen in 'ambtenarij', terwijl dit risico bij een vrijwilliger intrinsiek afwezig is.

CORDEMANNS:

Mevrouw Cordemans is het niet eens met de stelling. Er zou geen verschil mogen zijn tussen een beroepskracht en een vrijwilliger. Mevrouw Cordemans benadrukt dat de nodige vaardigheden aan bod horen te komen in de opleiding van een bemiddelaar. Vanuit het oogpunt van Justitie heeft bemiddeling een aanvullende rol. De procureur beslist of er naast het aanbod van bemiddeling ook nog een andere beslissing moet worden genomen. Het parket geeft dus richting aan het dossier.

Het teruggeven van het conflict is vanuit justitieel oogpunt gezien belangrijk opdat partijen voldoening kunnen ervaren. Toch stelt dit teruggeven mevrouw Cordemans ook niet altijd gerust. Dit teruggeven mag namelijk niet leiden tot een onevenwicht in de rechten van zowel slachtoffer als dader. Dit gevaar is aanwezig wanneer een partij dominant is. Mevrouw Cordemans verwijst ook naar het videofragment waar twee vrijwilligers aanhalen dat een bemiddeling met een verzekeringsmaatschappij geen leuke ervaringen zijn. Mevrouw Cordemans betreurt dat het psychologisch aspect hier dan niet meer belangrijk zou zijn.

PETER:

Deze stelling trekt professional en vrijwilliger uit elkaar. In de praktijk opereren ze samen. Peter Casteur verwijst naar het effectiviteitsdebat. Er is weinig informatie over het werken met vrijwilligers, waardoor we tot op heden niet kunnen stellen of vrijwilligers nu wel of niet beter zijn dan beroepskrachten.

Peter Casteur zijn mening is dus rood gekleurd, net vanuit de bekommernis rond een kunstmatige tegenstelling tussen een beroepskracht en een vrijwilliger.

Bal

LEO:

Zich baserend op ideologische redenen zou Leo eerder groen kiezen, maar hier ligt nu net voor hem de valkuil. Naast een ideologische benadering is er echter ook een meer technische benadering die we niet mogen negeren.

De ideologische benadering stelt dat vrijwilligers dichter bij de samenleving staan dan de professionals. Dit is voor Leo slechts een open vraag, waar nog geen definitief antwoord op kan worden geformuleerd. Kijken we bijvoorbeeld naar het aantal vrijwilligers binnen BAL. Dit is verre van representatief voor onze samenleving. Leo verwijst hierbij naar Kris Mullens die meedeelde dat het overgrote deel van de vrijwilligers een opleiding kent binnen de menswetenschappelijke richting. De ideologische benadering moet nog worden verkend.

Technisch bekeken kunnen we ons ook de vraag stellen in welke mate 'het kort bij de mensen staan' een meerwaarde vormt voor de bemiddeling. Je kan evenzeer ook stellen dat de afstand die een beroepskracht in acht houdt, ook belangrijk kan zijn. Net die afstand kan een ruimte scheppen en partijen in staat stellen om mekaar te vinden.

Stemming publiek   Meerderheid kiest rood

Reactie uit het publiek: groene stem:

Els Goossens, bemiddelaar meerderjarigen, merkt op dat partijen vaak vertrekken vanuit de idee dat de professional het beste weet wat zij moeten doen. De vraag 'Hoe zou jij het doen', wordt misschien minder snel gesteld aan een vrijwilliger?

Lieve Balcaen (OSBJ) sluit zich aan bij Els. Een professionele heeft soms meer kennis, wat maakt dat er soms de neiging is om er iets over te zeggen. In dat geval geef je het conflict niet terug. Bij een vrijwilliger kunnen mensen sneller het gevoel hebben dat het iemand is zoals hen. Dit kan leiden tot een houding van 'we zoeken het samen uit'.

Ivo Aertsen kiest om een principiële reden voor groen: Ivo gelooft heel sterk in het potentieel van een vrijwilligerswerking en vindt dat we zoveel mogelijk moeten streven naar vrijwilligers. Het teamverband van vrijwilliger/beroepskracht moet wel altijd mogelijk blijven. Zo kan een vrijwilliger bijvoorbeeld in de meer technische dossiers aanvullend werken.

Reactie uit het publiek: rode stem:

Hilda Poleunis is zelf een vrijwilliger. Zij stelt dat dit alles niet zozeer om het statuut van de persoon gaat, maar wel om het potentieel van de persoon. Een vrijwilliger of niet, je moet het in je hebben.

Bal

STELLING 3: ALLEEN MET VRIJWILLIGERS WORDT HET BETAALBAAR OM EEN LINEAIR AANBOD VAN BEMIDDELING TE DOEN.

Stemming panel

3 mensen groen en 3 mensen rood

LIES (rood):

Lies geeft aan dat voor hen als vrijwilligers de kwaliteit primeert boven de kwantiteit. Ze hopen dat ze als vrijwilligers niet ingeschakeld worden als spaarpot van de overheid of om restdossiers af te handelen.

LEO (groen):

Als je de stelling bekijkt vanuit de methode van bemiddeling is het een heel pover argument om daarvoor vrijwilligers te engageren. Als we bemiddeling bekijken als geïntegreerd in een herstelrechtelijke cultuur betekent dit dat we mensen in staat stellen om aanspreekbaar te zijn en verantwoordelijkheid op te nemen. In bemiddeling gaat het vaak om een kluwen van menselijke interacties, wat zich niet laat vertalen in economische termen. Dit zou tevens een verkeerde maatstaf zijn om te meten waar we mee bezig zijn.

Als het gaat om een lineair aanbod betekent dit ook dat in de heel lichte dossiers eveneens een aanbod wordt gedaan van bemiddeling. Deze lichte dossiers of lichte feiten hebben de meeste invloed op het onveiligheidsgevoel bij de bevolking. Als je in deze dossiers overal zou werken met professionele bemiddelaars zou dit niet alleen economisch een slechte zaak zijn maar ook methodisch. Het zal er dus op aankomen om te differentiëren.

PETER (rood):

De prognose naar toekenning van personeel vanuit de overheid, is gebaseerd op een lineaire praktijk (cijfers vanuit Brugge). Wat Leuven betreft gaat de stelling alvast niet op.

Een vrijwilligerswerking is een meerwaarde op het aanbod van een professionele werking van bemiddeling. Op die manier gaat het voornamelijk om een complementaire meerwaarde. Het beleid trekt in het algemeen de lijn voor de professionelen maar het vrijwilligersproject is beloftevol om het kwaliteitsniveau van een dienst /project op te trekken. De kracht ligt dan voornamelijk in de complementariteit.

CORDEMANS (rood):

Een antwoord op deze stelling is afhankelijk van het budget dat de overheid vrijmaakt. Mevrouw Cordemans doet liever geen uitspraak over deze stelling. Wel stelt ze vast dat er vanuit het parlement van Leuven quasi een lineair aanbod gebeurt.

Bal

Ze merken wel dat veel dossiers stilvallen na het aanbod van bemiddeling en dat er dus veel dossiers niet opgestart worden. Het parket van Leuven hoopt dat er meer dossiers opgestart worden.

JOHAN (groen):

We moeten ons hoeden dat de vrijwilligers geen goedkope werkkrachten worden van het systeem als we willen groeien naar een cultuur van bemiddeling op alle niveaus.

Bijvoorbeeld: burenbemiddeling Vlaams-Brabant ambieert meer dan 300 vrijwilligers. Men hoopt dat men op deze manier oefent in 'het samenleven' van burgers.

We moeten ons de vraag stellen indien we dit beogen of dit nog wel bedrijfs-economisch haalbaar is.

INGE (groen):

Inge sluit zich aan bij de mening van Leo. Zij stelt ook vast dat er te weinig cijfers beschikbaar zijn om degelijke uitspraken te doen over deze stelling. Wat zij als zeer belangrijk ervaart is de ondersteuning naar een vrijwilligerswerking toe. Hiermee kan een vrijwilligerswerking vallen of staan.

Stemming Publiek : stemt gelijkaardig als het panel: half groen, half rood

IVO:

Het gaat hier misschien wel om een hoog bedrag dat de overheid moet vrijmaken, maar in vergelijking met andere budgetten kan dit bedrag best nog meevallen.

Slachtofferhulp Dendermonde:

Als je het bekijkt vanuit puur economisch standpunt moet je een grote groep vrijwilligers hebben om een meerwaarde te bereiken, maar dit mag niet het doel op zich zijn.